

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Diplomová práce

Problematika politiky jednoho dítěte v současné Číně

Klára Michalíková

© 2018 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Ing. Klára Michalíková

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Problematika politiky jednoho dítěte v současné Číně

Název anglicky

One Child's Issues in Contemporary China

Cíle práce

Práce se bude zaměřovat na problematiku politiky jednoho dítěte v Číně. Jedním z dílčích cílů práce bude identifikace demografických, sociálních a ekonomických důsledků této politiky pro čínskou společnost. Práce se bude dále zabývat charakterem vlivu politiky jednoho dítěte na způsob formování současných čínských rodin. Dalším cílem bude snaha o odhad demografických a sociálních dopadů politiky i do budoucna (dalších 5 dekad) na základě využití kvalitativních i kvantitativních metod. V práci bude také uvedena komparace přístupů k této politice mezi městským a rurálním obyvatelstvem. Práce bude mimo jiné analyzovat model tradiční čínské rodiny, jejich atributů a funkce rodiny v čínské společnosti.

Metodika

V diplomové práci bude aplikován výzkumný přístup. Sběr dat bude postaven na technikách kvantitativních i kvalitativních metod, přičemž zástupcem kvantitativních metod bude především sběr dat z odborné literatury a dostupných statistických dat. V práci bude dále aplikováno dotazníkové šetření s použitím uzavřených otázek. Z technik kvalitativního výzkumu bude v práci využito zejména rozhovorů, které se uskuteční pomocí semistandardizovaných dialogů s otevřeným typem otázek. Respondenty budou zástupci čínských rodin žijících v Číně, ale také členové čínské minority, kteří žijí v ČR. V práci bude položena výzkumná otázka: "Má ukončení politiky jednoho dítěte v Číně významný vliv na formování současných čínských rodin?"

Doporučený rozsah práce

70-80

Klíčová slova

Čína, čínská rodina, demografický vývoj, politika jednoho dítěte

---

Doporučené zdroje informací

- FIDLER, Jiří a SYNEK, Jaroslav. Atlas čínských dějin. Praha: Magna Erudio, 2016. 93 stran. ISBN 978-80-88165-01-9.
- FREEDMAN, Maurice, ed. Family and kinship in chinese society. Stanford: Stanford University Press, 1970. xv, 269 stran. ISBN 0-8047-0713-8.
- LI, Lanqing. Breaking through: the birth of China's opening-up policy. 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2009. xviii, 453 s. ISBN 978-0-19-801692-2.
- MITTER, Rana. A bitter revolution: China's struggle with the modern world. 1st pub. in pbk. Oxford: Oxford University Press, 2005, ©2004. xix, 357 s. The making of the modern world. ISBN 0-19-280605-X.
- OBUCHOVÁ, Lubica. Číňané 21. století: dějiny – tradice – obchod. Vyd. 1. Praha: Academia, 1999. 287 s., obr. příl. ISBN 80-200-0641-9.

Předběžný termín obhajoby

2017/18 ZS – PEF (únor 2018)

Vedoucí práce

Mgr. Ing. Martin Slaboch, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 1. 2. 2018

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 6. 2. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 29. 03. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Problematika politiky jednoho dítěte v současné Číně" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29.3.2018

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Ing. Martinu Slabochovi, Ph.D., za cenné připomínky, odborné rady a vstřícný přístup při odborném vedení mé diplomové práce. Dále patří poděkování všem respondentům, kteří mi věnovali jejich čas. V neposlední řadě bych ráda poděkovala svému otci Viktoru Michalíkovi za podporu a trpělivost, kterou se mnou měl v průběhu psaní práce a Vladimíru Škultěty za odborný překlad dotazníku do čínského jazyka.

Problematika politiky jednoho dítěte v současné Číně

Abstrakt

Diplomová práce pojednává o problematice politiky jednoho dítěte v současné Číně. Tato práce je tvořena dvěma vzájemně propojenými celky, a to teoretickou částí a částí praktickou. První část teoretické práce popisuje historicko-politické prostředí, které dalo vzniknout čínské populační politice. Další část teoretické práce se vztahuje na zjištění ekonomických, sociálních a demografických problémů, které byly zavedením politiky jednoho dítěte způsobené. Současně je v práci shrnuty dopady těchto problémů na dnešní čínskou společnost. V praktické části diplomové práce jsou rozebrány a zároveň sumarizovány poznatky z kvalitativního a kvantitativního výzkumu. Ve výzkumném šetření, ve kterém byli osloveni čínští občané, jsem kladla důraz na zodpovězení otázek týkajících se sociálních problémů, souvisejících s populační politikou v Číně. Zjištěné výsledky, statisticky shrnuté, a popsány jsou obsahem kapitoly výsledky a diskuze.

Klíčová slova: Čína, politika jednoho dítěte, čínská rodina, demografický vývoj, stárnutí populace, genderová dysbalance

One child's policy issues in contemporary China

Abstract

The diploma thesis deals with the issue of one child's policy in contemporary China. The thesis is made up of two interrelated units, theoretical part and practical part. In the theoretical part is outlined the historical-political environment in which was implemented population policy. The theoretical part of the thesis also contains chapters related to the economic, social and demographic problems that led to the policy of one child and describes their impact on nowadays Chinese society. In the practical part are summarized and analyzed knowledge from qualitative and quantitative research. Within the frame of research were asked Chinese citizens with the aim to focus more closely on social issues related to population policy in China. The last of this thesis includes the research results which are statistically summarizes and describes in chapter results and discussion.

Keywords: China, one child's policy, Chinese family, demographic, population aging, gender imbalance

Obsah

Úvod	12
Cíl práce a metodika.....	13
1.1 Cíl práce	13
1.2 Metodika	13
Teoretická východiska.....	14
2.1 Historicko-politický kontext	14
2.1.1 Politický vývoj: 1. polovina 20. století	14
2.1.2 Politický vývoj 2. polovina 20. století	16
2.1.3 Současná politická situace	19
2.2 Vývoj čínské ekonomiky.....	20
2.2.1 Dopady politiky jednoho dítěte na ekonomiku.....	24
2.3 Demografie.....	25
2.4 Čínská rodina	34
2.4.1 Tradiční rodina.....	34
2.4.2 Moderní rodina	35
2.5 Populační politika.....	36
2.5.1 Vývoj populační politiky	37
2.6 Problémy spojené s politikou jednoho dítěte	42
2.6.1 Porušování lidských práv.....	42
2.6.1.1 Nucené potraty a sterilizace.....	42
2.6.1.2 Nezaregistrované děti	43
2.6.2 Problém 4:2:1.....	44
2.6.2.1 Smrt potomka	44
2.6.3 Genderová dysbalance	44
2.6.3.1 Seznamovací agentur.....	45
2.6.4 Malí císařové.....	45
2.6.5 Struktura etnického složení obyvatelstva	46
2.6.6 Rozdíl mezi městem a venkovem	47
2.6.6.1 Finanční kompenzace	47
2.6.6.2 Ekologie.....	48
Vlastní práce.....	49
3.1 Kvalitativní výzkum.....	49
3.1.1 Respondenti	50
3.2 Kvantitativní výzkum.....	51

3.2.1	Respondenti.....	52
3.3	Výzkumné šetření.....	58
3.3.1	Společenské problémy	59
3.3.1.1	Malí císařové	59
3.3.1.2	Problém 4:2:1.....	60
3.3.2	Partnerské vztahy	63
3.3.2.1	Kategorie respondentů – nezadaní.....	63
3.3.2.2	Kategorie respondentů – Zadaní, ženatí, vdané.....	64
3.3.3	Politika jednoho dítěte	68
	Výsledky a diskuse	71
4.1	Intenzita společenských problémů	71
4.2	Zrušení politiky jednoho dítěte.....	74
	Závěr	75
	Seznam použitých zdrojů	77
6.1	Literatura	77
6.2	Internetové zdroje.....	78
6.3	Akademické práce	79
	Přílohy	81
7.1	Dotazník v a) čínštině a b) češtině	81
7.2	Otázky k rozhovorům.....	92
7.2.1	Sinoložka.....	92
7.2.2	Číňan žijící v ČR.....	92
7.2.3	Číňan žijící ve Velké Británii.....	93
7.2.4	Číňan žijící v Sianu	94

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Vývoj HDP v Číně, 1950-2017	23
Obrázek 2 - Vývoj čínské populace v letech 1950-2017	25
Obrázek 3 - Vývoj tempa růstu čínské populace v letech 1950-2017	26
Obrázek 4 - Věk. Pyramida v Číně 1950.....	34
Obrázek 5 - Věk. Pyramida v Číně 2000.....	31
Obrázek 6 - Věk. Pyramida v Číně 2018.....	34
Obrázek 7 - Věk. Pyramida v Číně 2050.....	31
Obrázek 8 - Propaganda antikoncepce, rok 1975	37
Obrázek 9 - Méně dětí má zdravotní přínos pro matku i dítě, 1960.....	39
Obrázek 10 - „Výhody plánovaného rodičovství, 1974	39
Obrázek 11 - "Méně dětí dopomůže k rozvoji země", 1987.....	41
Obrázek 12 - Potrat ve vysokém stupni těhotenství	43

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Vývoj vybraných demografických ukazatelů v letech 1955–2017, vlastní zpracování.....	27
Tabulka 2 - Předpokládaný vývoj vybraných demografických ukazatelů v letech 2020 – 2050, vlastní zpracování	28
Tabulka 3 - Poměr mužů a žen v roce 2018 v jednotlivých věkových skupinách, vlastní zpracování.....	32
Tabulka 4 - seznámení se s respondenty kvalitativního výzkumu.....	50
Tabulka 5 - Vnímání intenzity společenských problémů respondenty výzkumu.....	72

Seznam grafů

Graf 1 – Otázka z dotazníkového šetření č. 1	52
Graf 2 - Otázka z dotazníkového šetření č. 1.....	53
Graf 3 - Respondenti žijící mimo území Číny (počet v jednotlivých zemích).....	54
Graf 4 - Otázka z dotazníkového šetření č. 3.....	54
Graf 5 - Otázka z dotazníkového šetření č. 4.....	55
Graf 6 - Otázka z dotazníkového šetření č. 5.....	56
Graf 7 - Otázka z dotazníkového šetření č. 6.....	57
Graf 8 - Otázka z dotazníkového šetření č. 7.....	57
Graf 9 - Otázka z dotazníkového šetření č. 9.....	58
Graf 10 - Pocit rozmazlenosti	59
Graf 11 - Otázka z dotazníkového šetření č. 17.....	61
Graf 12 - Otázka z dotazníkového šetření č. 19.....	65
Graf 13 - Otázka z dotazníkového šetření č. 23.....	67
Graf 12 - Vyhodnocení otázek č. 26 a č. 27 z dotazníkového šetření	68
Graf 13 - Otázka z dotazníkového šetření č. 24.....	69

Seznam použitých zkratk

ČNS – Čínská národní strana

KS – Komunistická strana

Úvod

Jestliže má být 21. století stoletím Asie, což mnoho politologů a ekonomů předpovídá, dá se předpokládat, že nejdůležitější roli v něm bude hrát Čína. Ta v posledních desetiletích zažila bezprecedentní ekonomický růst, který pozvedl statisíce lidí z chudoby a dal vzniknout mnohasetmilionové střední třídě. Čína, která byla dlouhou dobu vnímaná coby rozvojová země, se stala významným hráčem na ekonomické šachovnici světa a nyní její ekonomika a mezinárodní vliv rychle dohání nejbohatší světové země. Čínský model „kapitalismu bez liberální demokracie“ je velmi efektivní. Jednou z překážek, která by mohla narušit hladký průběh tohoto růstu, se může stát čínská demografie. Čínská lidová republika je v současné době nejlidnatější zemí světa. Tvoří bezmála pětinu celosvětové populace. Populační politika významně vývoj tamější populace ovlivňuje.

Politika jednoho dítěte v Číně je bezprecedentním případem populační politiky, která byla v Číně zavedena na přelomu 70. a 80. let 20. století a její uvolnění nastalo až v roce 2015. V současnosti je přetransformována do „politiky dvou dětí“. Politika jednoho dítěte byla reakcí na prudký populační růst. Jejím hlavním cílem bylo eliminovat negativní ekonomické dopady související právě s demografickým vývojem. Jak již z názvu vyplývá, populační politika měla restriktivní charakter. Manželským párům bylo povoleno mít pouze jednoho potomka. V diplomové práci budou zároveň zmíněny i výjimky a okolnosti, za kterých bylo rodičům povoleno mít více potomků.

Tato studie se zaměří na současné problémy Číny, které mají souvislost či jsou přímou konsekvencí zmiňované politiky jednoho dítěte. Jedním z hlavních dopadů populační politiky je ovlivnění demografického vývoje Čínské populace a následné působení tohoto vývoje na čínskou ekonomiku a společnost. Mezi problémy, vzniklé v souvislosti s demografickým vývojem, můžeme řadit: genderovou dysbalanci, stárnutí populace, vysokou míru urbanizace aj.. Čína bojuje i s dalšími problémy ke kterým patří, kromě jiného, otázka dodržování lidských práv a svobod, přičemž v souvislosti s politikou jednoho dítěte jsou známy případy vynucených potratů, sterilizace občanů či odejímání dětí do pěstounské péče. Mezi další sociální problémy lze řadit změnu struktury rodin. Tradiční struktura rodiny, léty neměnná, byla během pár generací nahrazena rodinou moderního rázu.

Cíl práce a metodika

1.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je identifikace problémů současné čínské společnosti, které jsou přímou konsekvencí politiky jednoho dítěte. Dílčím záměrem práce je snaha o rozpoznání demografických, sociálních a ekonomických důsledků populační politiky, která byla v Číně realizována po dobu 35 let. Na základě dostupných statistických údajů bude v rámci práce snaha o vytvoření co možná nejobektivnější prognózy zmíněných důsledků i do budoucna.

Práce se dále zabývá vlivem politiky jednoho dítěte na formování současných čínských rodin. V souvislosti s rychlým tempem transformace tradičních rodin do dnešního modelu si položíme výzkumnou otázku: Je čínská společnost schopna absorbovat radikální změny ve struktuře základní sociální jednotky? Dalším cílem práce je, na základě vlastního výzkumného šetření stanovit, které následky politiky jednoho dítěte mají největší vliv na dnešní Číňany. Dílčím záměrem výzkumu je snaha o zjištění názoru Číňanů na zrušení politiky jednoho dítěte.

1.2 Metodika

Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V diplomové práci je aplikován výzkumný přístup. Teoretická část je založena na zpracování sekundárních dat získaných studiem dokumentů. V teoretické části se metodika opírá o studium odborných knih, článků, internetových stránek, odborných prací a dalších zdrojů zabývajících se tématem politiky jednoho dítěte v Číně. Jedním z nejvýznamnějších pramenů pro zpracování teoretické části práce je kniha *One Child – Life, love and parenthood in modern China* od autorky *Mei Fong*. V kapitole zdroje jsou uvedeny veškeré použité zdroje.

Sběr dat v praktické části je postaven na využití technik kvalitativního i kvantitativního výzkumu. Zástupce kvalitativní metody výzkumu je dotazování. K dotazování byly použity semistandardizované rozhovory s otevřeným typem otázek. V rámci kvalitativního výzkumu je použito dotazníkové šetření v čínském jazyce. Otázky v šetření jsou uzavřené nebo polouzavřené. Mezi respondenty jsou Číňané, kteří žijí v Číně, ale zároveň i Číňané žijící v zahraničí a odborníci na čínskou kulturu.

Teoretická východiska

Předmětem teoretické části práce je popis historického, politického a ekonomického pozadí v Číně s cílem pochopit zavedení politiky jednoho dítěte v celém kontextu. Další významnou kapitolou je demografie, zabývající se vývojem populace, současným stavem a predikcí do budoucna. Následuje kapitola zabývající se vývojem čínské rodiny, jakožto základní sociální skupinou. Kapitola „politika jednoho dítěte“ nastíní vývoj populační politiky v Číně v historicko-ekonomicko-sociálním kontextu. Poslední kapitola teoretické části je zaměřená na společenské dopady politiky jednoho dítěte na obyvatele Číny.

2.1 Historicko-politický kontext

Civilizace se na území současné Číny objevila již před 4000 lety. Ovládané území se postupně rozšiřovalo a vládu nad ním si předávaly monarchistické dynastie. V roce 1912 končí dlouhá etapa čínských dějin pádem poslední dynastie Čching a vzniká Čínská republika. Jelikož je historický kontext nezbytný pro pochopení problematiky této práce, je nutné na jejím začátku nastínit historické události, které se udály právě od vzniku této republiky.

2.1.1 Politický vývoj: 1. polovina 20. století

Po pádu císařské monarchie Čching následovalo v Číně převratné období plné vnitrostátních konfliktů, na jehož konci bylo vítězství komunistické strany.

V roce 1912 byla přijata prozatímní ústava Čínské republiky. Z prvních parlamentních voleb vyšla vítězně Národní strana (Kuomintang). V roce 1917 se v Pekingu uskutečnila poslední snaha o restauraci monarchie v čele s císařem Pchu-imem, který byl z dynastie Čching, avšak tento pokus byl po pár dnech potlačen republikánskými vojsky. Čína byla značně militarizovaná a republika nebyla zcela funkční. Čína se potýkala s hospodářskými následky nestabilní a nesjednocené moci. V roce 1921 byla v Šanghaji oficiálně založena Komunistická strana (dále jen KS).

V následujících třech dekadách byl politický systém v Číně nestabilní. Komunistická strana a Čínská národní strana (původní NS, dále jen ČNS) se v první polovině dvacátých let společně podílely na vládě a na boji proti vzniklé imperialistické frontě. ČNS měla za cíl tuto militaristickou hnutí porazit a sjednotit Čínu a tím začala

„čínská národní revoluce“ (květen 1925 – 1927), která byla namířena proti imperialistickému panství a feudálně-militaristickým skupinám.

Národní revoluční armáda, která byla tvořena členy jak ČNS, tak i KS, se vydala 1. července 1925 na tažení, které bylo zpočátku úspěšné, ale ke konci roku 1926 vypukly spory uvnitř revolučních sil. Národní vláda se rozdělila na pravicově a levicově orientovanou. Definitivní rozkol mezi ČNS a KS nastal v roce 1927, kdy se po převratu dostala k moci ČNS. Militaristé uznali ČNS jako vládu národní. Členové KS se pokusili o armádní povstání, to však bylo potlačeno a komunisté byli nuceni odejít do ústraní (zejména do venkovských oblastí), kde začali formovat čínskou Rudou armádu.¹

Komunistické sbory se formovaly především ve středu a na jihu země, ale zpočátku nebyly jednotné, neboť nebyly centrálně koordinovány stranickými orgány. To skončilo, když byly nuceny se sjednotit, aby společně čelily pochodům, které proti nim zorganizovala ČNS. Do čela komunistů byl zvolen Mao Ce-tung.

Čína se nebyla schopna sjednotit se ani proti společnému nepříteli – Japonsku. Zahájení celonárodní války proti Japonské agresi se datuje až od července 1937. V září téhož roku podepsali NS a KS dohodu o spolupráci. Japonskou invazi se však nepodařilo odvrátit ani poté, neboť společenství těchto dvou nepřátelských stran bylo velice nestabilní. Obrat války s Japonskem nastal až po japonském útoku na Pearl Harbor (1941), a následném vstupu USA do války. V roce 1943 odmítlo ČNS vytvořit koaliční vládu s KS a tím padla i poslední šance na smír. Obě strany se začaly připravovat na rozhodující střet. Válka s Japonskem skončila v září 1945 vítězstvím spojenců nad Japonskem. V Číně se však schylovalo k další válce, tentokrát občanské. KS plánovala reformy a aplikovala marxisticko-leninské principy na ekonomické a sociální úrovni. ČNS se připravovala

na vojenský střet s KS. ČNS ovládala převážně města, zatímco komunisté se stáhli na venkov.

Mírové dohody byly neúspěšné. ČNS bylo přesvědčeno o svém budoucím vítězství, neboť jejich armáda byla mnohem větší a lépe vyzbrojená než armáda komunistů. V roce 1946 vypukla občanská válka, která trvala až do roku 1949. Zpočátku měla ČNS převahu,

---

¹ FIDLER, Jiří a SYNEK, Jaroslav. Atlas čínských dějin. Praha: Magna Erudio, 2016. 93 stran. ISBN 978-80-88165-01-9.

ale postupem času získali navrch komunisté, kteří nakonec zvítězili. Občanská válka skončila v roce 1949 a 1. října téhož roku vyhlásil Mao Ce-tung na náměstí v Pekingu Čínskou lidovou republiku. Sjednoceno bylo celé území Číny kromě Hongkongu, Macaa, území Tibetu a ostrovu Tchaj-wan. Právě na ostrov Tchaj-wan se stáhl poražený Čankajšek (vůdce ČNS) se zbytky příslušníků Čínské národní strany.²

2.1.2 Politický vývoj 2. polovina 20. století

Období mezi lety 1949 – 1952 se nazývalo „obdobím obnovy“. Ekonomika se začala přetvářet na centrálně orientovanou a v zemi nastaly rozsáhlé změny. Byla zavedena agrární reforma, byla prosazena pozemková reforma a byly položeny základy industrializace. Změny v sociální, ekonomické a kulturní sféře byly svým rozsahem a rychlostí ohromující. Vláda Mao Ce-Tunga měla veskrze autoritářský charakter a nesla se v duchu kampaní, hesel a revolucí. Úporná snaha o udržení komunistického režimu měla za následek ekonomickou a kulturní stagnaci, nedodržování základních lidských práv a svobod, a v neposlední řadě i hladomor. Ostatní strany sice nebyly zakázány, ale více či méně byly nuceny souhlasit s nastolenou politikou.³

V roce 1956 bylo uskutečněno „hnutí sta květů“, které podněcovalo vzdělance, aby pomocí intelektuálního kapitálu přispěli k rozkvětu země. Hnutí se však vymklo kontrole a intelektuálové se spíše zaměřili na kritiku komunistického režimu, než na spolupráci s ním. To mělo za následek vypuknutí „kampaně proti pravičákům“ v roce 1957. Důsledkem této kampaně bylo pronásledování, věznění a mnohdy i popravy odpůrců režimu. Potrestáno bylo okolo půl milionu „pravičáků“. Následoval Maův pokus o „velký skok vpřed“ (1958 – 1960). Tento skok byl hnán myšlenkou rychlé industrializace, která měla být podmíněna zvýšenými zemědělskými výnosy. Na venkově se formovaly „lidové komuny“, které se staly základní jednotkou místních samospráv. Tyto komuny měly na lokální úrovni zabezpečovat přenesené působení státní správy. Zajišťovaly školství, výběr daní, ekonomický růst atd. V rámci těchto celků byl z části zestátněn majetek rolníků. Zároveň docházelo ke zestátnění výrobních faktorů (práce, půda a kapitál). Machinace s výběrem daní v rukou lokálních lídrů, zaměření na výrobu nekvalitního železa v rámci

---

² OBUCHOVÁ, L'ubica. *Číňané 21. století: Dějiny, tradice, obchod*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0641-9. str. 127-160.

³ WASSERSTROM, J.N. *The Oxford illustrated history of MODERN CHINA*. Oxford, UK: Oxford University Press, 2016. ISBN 978-0-19-968375-8. str.150-178

industrializace a nezvýšení zemědělských výnosů vedlo ke katastrofálním důsledkům „velkého skoku“. V Číně vypukl hladomor. Hladomor měl za následek okolo 25 milionů lidských obětí.

Nesnadnou situaci v Číně ještě více prohloubila ztráta ekonomické a technické podpory Sovětského Svazu v roce 1960. Čínským komunistům bylo od ostatních komunistických stran vytýkáno počínání marxismu. Čínští komunisté se nezaměřovali na dělnickou třídu ale především na rolníky. Tato situace byla mimo jiné důsledkem dlouhého působení KS v rurálních oblastech a primární potřebou zajistit pro stále rostoucí populaci potraviny. Vypjaté vztahy se SSSR dokonce vyústily v pohraniční konflikt.

V letech 1966-1976 proběhla „velká kulturní proletářská revoluce“. Kulturní život byl de facto na 10 let utlumen. Umění zcela upustilo od tradic a tvorba se zúžila na nemnoho schválených děl s propagandistickou tematikou. Byla ničena umělecká díla a kulturní památky, byly zavírané vysoké školy, knihovny, muzea aj. Pro vymáhání pořádku a dodržování idejí kulturní revoluce byla ze studentů vytvořena tzv. *rudá garda*. Ta měla za úkol potlačovat staré myšlení, kulturu, obyčeje a návyky tzv. „čtvero staré“. Dále vedli boj proti „živlům sedmi typů“, to znamená proti statkářům, bohatým rolníkům, kontrarevolucionářům, kriminálním živlům, pravičákům, buržoasii a proti odpůrcům oficiální linie. Vznikali také skupiny zvané „revoluční vzbouřenci“, jejichž úkolem byla vojenská kontrola nad obyvateli. Byli pronásledováni všichni kapitalisticky smýšlející občané a ti, kteří se plně názorově neshodovali s Maovými představami o politické korektnosti. Tyto skupiny obyvatel byly vysídlovány na venkov (uvádí se, že bylo přesunuto až 16 milionů obyvatel). Obětí této kampaně byl mimo jiné také Teng Siao-pching, který byl později významným reformátorem zejména v ekonomické oblasti. V letech 1966-1969 nastal v zemi chaos. Zejména pro negativní dopady na průmysl a dopravu byla kulturní revoluce na počátku 70. let zmírněna a obnoven hospodářský růst, nicméně definitivní konec revoluce nastal až po smrti Mao Ce-tunga v roce 1976.⁴

Nástupcem Mao Ce-tunga se stal Chua Kuo-feng. Ještě téhož roku byli 4 vysocí funkcionáři a radikální lídři komunistické strany (včetně manželky Mao Ce-tunga) obviněni z „nevýslovného utrpení čínského lidu za velkého skoku a kulturní revoluce“.

---

⁴ WASSERSTROM, J.N. *The Oxford illustrated history of MODERN CHINA*. Oxford, UK: Oxford University Press, 2016. ISBN 978-0-19-968375-8. str.203-226

Soud s nimi proběhl až v roce 1980. Byli shledáni vinnými a padly vysoké tresty. Mimo jiné byli obviněni z pronásledování 729 511 obyvatel a z usmrcení 34 800 lidí.⁵

Členové čínské komunistické strany se dají obecně rozdělit na konzervativní členy, kteří se drží starých dogmat, a politické revolucionáře, kteří jsou přístupní změnám ku prospěchu rozvoje země. Po smrti Maa Ce-tunga se chopili moci přívrženci druhé zmíněné skupiny v čele s Teng Siao-pchingem. *V roce 1978 ústavní výbor schválil, že se nebude klást důraz na třídní boj, ale na rozvoj hospodářství, socialistickou modernizaci, rozvoj socialistické demokracie a posílení socialistického právního systému.* Nejpodstatnější reformy byly v oblasti ekonomické, díky kterým se Čína přiblížila více západu. Čína se částečně otevřela světu a zpřístupnila vstup na trh investorům z cizích zemí. Zároveň byl zkonkretizován návrh na modernizaci průmyslu, zemědělství, vědy a vojenství. Rekonstrukci se však nevyhnul ani politický systém. Teng umožnil návrat intelektuálů z emigrace. Ti se mohli následně spolupodílet na závažných vládních rozhodnutích. Podařilo se oddělit stranické a státní funkce. V roce 1980 byl zvolen předsedou strany Chu Jao-pang a premiérem se stal Čao C'-jang. Oba dva byli považováni za pragmatiky a zastánce reformní politiky Teng Siao-pchinga. Následně se také podařilo prosadit omlazení strany a v roce 1978 bylo 90 starších funkcionářů přinuceno složit svou funkci. Právě toto období převratných změn dalo možnost vzniknout politice jednoho dítěte.

Po ukončení kulturní revoluce se postupně uvolňovala i atmosféra ve společnosti. To dalo možnost vzniku prodemokraticky smýšlejících skupin. V 80. letech se v Pekingu, ale i v jiných městech, začaly objevovat plakáty, které obsahovaly hesla volající po liberalizaci. V roce 1989 se v souvislosti s očekávaným zasedáním parlamentu, začali shromažďovat studenti, kteří předali vládě petici, ve které požadovali zrychlení reform, větší svobodu projevu, svobodu shromažďování aj. Tyto prodemokratické akce vyústily v šestitýdenní obsazení náměstí Tchien-an-men v Pekingu. Tento studentský protest byl 4. června tvrdě potlačen armádou. Červený kříž uvedl 2600 mrtvých či těžce zraněných, ale tato čísla byla postupem času snížena. Byl vyhlášen výjimečný stav.

Masakr na náměstí Nebeského klidu byl vládou ospravedlněn jako potlačení kontrarevoluční vzpory a následovalo zatýkání a popravy aktivistů. Červnové události roku

---

⁵ SCHOPPA, R. Keith. *Twentieth Century China: A history in document*. New York: Oxford University Press, 2004. ISBN 0-19-514745-6. str. 135-141.

1989 znamenaly pro Čínu krátké období mezinárodní izolace. Došlo k vynuceným personálním změnám ve vysokých funkcích a liberální přístup politických reforem byl kriticky odsuzován. Výjimečný stav byl odvolán počátkem roku 1990, ale dopady protestu ovlivňovaly politická rozhodnutí nejméně do roku 1992 a až do roku 1998 byl v KS aplikován spíše konzervativní přístup. Další výzvou pro politické činitele bylo udržení režimu po rozpadu sovětského bloku. Komunisté byli v nepřetržitém napětí. Nebylo jasné, jaké následky pro zemi budou mít externí subvence a zároveň jestli neuspokojivý vývoj levicově orientovaných politik v zahraničí nabude motivovat interní opozici ke kumulaci politické síly.⁶

V průběhu 90. let se však politika KS postupně stabilizovala. Důkazem byl rok 1997, kdy se po smrti Teng Siao-pchinga nekonaly žádné převratné změny ve vedení země, ani v nastolené politické linii.⁷

2.1.3 Současná politická situace

Politika v letech 1989 – 1998 byla v rukou spíše konzervativních příslušníků KS. Vedla se propagandistická kampaň a posilovala moc KS, ale i přes to se podařilo reorganizovat národní priority se zaměřením na ekonomický růst a zapojení do mezinárodního obchodu, což byly nezbytné kroky pro přežití režimu. Po 15. sjezdu KS, který se uskutečnil v roce 1997, se obměnilo vedení strany a hlavní slovo měli opět reformátoři, kteří viděli budoucnost strany v reformách a dynamičnosti. Prezidentskou funkci v této dekádě reforem zastával do roku 2003 Ťiang Ce-min a po něm převzal úřad Chu Ťin-tchan. Za této vlády se oslabil politická kontrola v určitých sférách života a byla snaha o liberalizaci a částečné uvolnění politického systému. Blízkým poradcem obou zmíněných prezidentů byl Ceng Čching-chung, který také zastával progresivní politický pohled a výrazně ovlivňoval politické dění v zemi. Po jeho odchodu byl posledním zastáncem reformní politiky premiér Wen Ťia-pao, který veřejně propagoval politické reformy a otevření Číny světu. Po ukončení jeho agendy v roce 2012 a se změnou na postu prezidenta však proaktivistické a prorevoluční hlasy umlkly. Nynější prezident Si Ťin-

---

⁶ KROEBER, Arthur R. *China's economy: What everyone needs to know*. New York, USA: Oxford University Press, 2016. ISBN 978-0-19-023903-9. str. 6-9.

⁷ OBUCHOVÁ, L'ubica. *Číňané 21. století: Dějiny, tradice, obchod*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0641-9. str. 127-160.

pching (prezidentem od roku 2013) je silný lídr. Jeho politika se nese v konzervativnějším duchu a on sám se dá charakterizovat jako antiliberální politik. V jeho politickém programu není zmínka o politické reformě. Bývá kritizován za kumulování politické, vojenské a institucionální moci. U veřejnosti sklídl velký úspěch především antikorupční kampaní. Funkční období prezidenta Si Ťin-pchinga by mělo skončit v roce 2022.⁸

2.2 Vývoj čínské ekonomiky

V období nástupu komunistického režimu v roce 1949 byla Čína zdevastovaná po dlouhém období válečných konfliktů. Byla nutná transformace ekonomiky, která se zpočátku Mao Ce-tungovi-za pomoci sovětských poradců-dařila prosadit s kladnými hospodářskými výsledky. Bylo dosaženo zmírnění inflace, navýšení pracovních míst a ekonomika se postupně přeměňovala na centrálně plánovanou. Hlavním cílem byla soběstačnost země. V prvním pětiletém plánu byl kladen důraz na posílení těžkého průmyslu (ocel, železo, obráběcí stroje a nákladní vozidla), jejichž výroba měla dopomoci hospodářskému růstu i v budoucnu. Industrializace čínské ekonomiky měla být financována zejména ze zvýšených výnosů ze zemědělské činnosti. Proto byla uskutečněna první z agrárních reforem. Ta se nesla v duchu systémových změn, především kolektivizací zemědělství. Zemědělská půda statkářů byla zabavena a přerozdělena ve prospěch malých zemědělců. Zaveden byl také povinný výkup zemědělských výrobků za fixní ceny.⁹ V roce 1956 bylo již 88 % rolníků součástí kolektivního družstva. Prvních 8 let ekonomické transformace a industrializace bylo vcelku úspěšné a v Číně vzniklo mnoho nových podniků a dolů, také se zmodernizovala doprava. Městská industriální společnost vzrostla z původních 6 milionů v roce 1952 na 10 milionů v roce 1957 a zlepšily se životní podmínky zaměstnanců. Průměrný roční nárůst HDP se odhaduje na 7 %.¹⁰ V tomto období se začala zvyšovat míra urbanizace.

---

⁸ SHAMBAUGH, David. *China's future*. Cambridge, UK: Polity Press, 2016. ISBN 978-1-5095-0713-9. str. 98-124.

⁹ SCHOPPA, R. Keith. *Twentieth Century China: A history in document*. New York: Oxford University Press, 2004. ISBN 0-19-514745-6. str.135-136.

¹⁰ ŽÍDEK, Libor. *Hospodářský vývoj Číny: (1949-2005)* [online]. Brno, 2006 [cit. 2018-02-02].

Dostupné z:

https://is.muni.cz/do/1456/soubory/aktivity/obzor/6182612/7667820/08_Z_sdekOPRAVENO.pdf.
Masarykova Univerzita.

V roce 1958 v období velkého skoku byla ekonomika opět zacílena na těžký průmysl a byla též snaha o technickou transformaci zemědělství. Na vesnicích vznikaly zemědělské komuny a bylo zrušeno soukromé vlastnictví. Neúspěšný byl pokus o výrobu oceli na vesnicích, který měl za výsledek nekvalitní, tedy nepoužitelnou ocel a méně času rolníků na obhospodařování půdy. Výsledky velkého skoku na ekonomiku nebyly přívětivé. Cíle byly nedosažitelné a nereálné. Došlo ke zpomalení ekonomiky. V roce 1962 bylo HDP až o 13 % nižší než na počátku velkého skoku. V roce 1960 vypukl jeden z největších hladomorů v dějinách lidstva, uvádí se zhruba 25 milionů obětí.¹¹

V letech 1962-1966 se uvolňovala politika a velká část zemědělských komun byla zrušená. Došlo k opětovnému nastartování ekonomického růstu, který se však záhy zpomalil na 2 – 3 % ročně v období *velké proletářské kulturní revoluce*.¹² Období kulturní revoluce mělo negativní vliv především na průmysl a dopravu. V 70. letech dochází k obnově pořádku, opětovnému růstu průmyslové výroby a postupné de-kolektivizaci zemědělství. Těžký průmysl spadl pod agendu vlády a místní orgány měly na starost ostatní výrobní celky. Rozvoj ekonomiky probíhal poměrně rychlým tempem, avšak ne zcela rovnoměrně.¹³

Čína do období reforem stále zaostávala za vyspělými zeměmi a řadila se mezi rozvojové země. Ekonomika byla slabá, obyvatelstvo málo vzdělané a nedostatečná byla i zdravotní a sociální péče.¹⁴ Období ekonomických reforem nastalo po Maoevě smrti v roce 1976 a hlavním tvůrcem těchto změn byl Teng Siao-pching. V roce 1979 byl prosazen návrh z roku 1975 na modernizaci průmyslu, zemědělství, vojenství, vědy a techniky. Návrh byl zároveň doplněn o pořadí národohospodářských priorit. Ty se týkaly omezení těžebního průmyslu a zacílení na průmysl lehký a zemědělský. Návrh zároveň obsahoval opatření k omezení investiční výroby. Zároveň se Čína postupně otevírala světu a vytvořila 4 zóny, do kterých mohli vstupovat zahraniční investoři. Po zaznamenání

---

¹¹ FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Praha 2: NLN, 1998, s. 656. ISBN 80-7106-249-9.

¹² ŽÍDEK, Libor. *Hospodářský vývoj Číny: (1949-2005)* [online]. Brno, 2006 [cit. 2018-02-02].

Dostupné z:

https://is.muni.cz/do/1456/soubory/aktivity/obzor/6182612/7667820/08_Z_sdekOPRAVENO.pdf. Masarykova Univerzita.

¹³ OBUCHOVÁ, L'ubica. *Číňané 21. století: Dějiny, tradice, obchod*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0641-9. str. 150-151

¹⁴ BLAŽÍK, Tibor. *Geografia Ázie*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, 2014. ISBN 978-80-223-3770-0.

úspěchu se liberalizoval zahraniční obchod celostátně. Obrat zahraničního obchodu se zvýšil z 20 mld. USD v roce 1978 na 100 mld. USD o 10 let později. V roce 1999 došlo k dalšímu uvolnění a soukromé firmy se od tohoto roku mohou samy účastnit zahraničního obchodu¹⁵. Upuštěno bylo i od některých prvků centrálně plánované ekonomiky, ale některé, jako například pětileté plány, zůstaly v systému i nadále. Ekonomika byla transformována do regulovaného kapitalismu a je známá pod pojmem „socialistická tržní ekonomika“.

Reformy byly zprvu cílené na agrární sektor a zemědělskou výrobu se podařilo zvýšit během 6 let až o 55 %. Význam agrárního sektoru (zejména na tvorbě HDP) má však klesající charakter a ekonomika byla více zaměřena na sekundární a terciální sektor výroby. Průmysl také prošel reformami a, stejně jako tomu bylo v zemědělství, byly podniky nuceny část produkce prodat státu a teprve zbytek prodat na trhu. Průmyslová výroba se od dob reforem výrazně navýšila. Orientace se však přetransformovala z těžkého průmyslu na lehký a zemědělský. Jednou z příčin je velké množství levné pracovní síly, kterou Čína disponuje. Tato konkurenční výhoda je patrná zejména ve výrobě textilu, oděvů a výrobků náročných na výrobní faktor *práce*.¹⁶ Od 80. let se zvyšuje produktivita práce (průměrně o 3,9 % v letech 1979 – 1994), což má značný pozitivní vliv na rozvoj země. Vláda se snaží již od roku 1985, po vzoru „Asijských draků“, orientovat výrobu na náročnější, zpracovatelský průmysl jako je např. výroba moderních technologií. Sektor služeb má také trvale rostoucí charakter. Čína se zaměřuje zejména na rozvoj cestovního ruchu a zlepšení infrastruktury. Největší problém v této oblasti je bankovníctví, které se vyznačuje vysokými klasifikovanými úvěry.¹⁷

Ekonomické reformy nastartovaly Čínskou ekonomiku a během 20 ti let klesl počet lidí žijících pod hranicí chudoby z 53 % (1981) na 8 % (2001). Na tento příznivý vývoj má mimo jiné vliv zvýšení podílů sekundárního a terciálního sektoru ekonomiky. Výrazným faktorem je zároveň orientace výroby na kvalitní zboží s vysokou přidanou hodnotou.

---

¹⁵ *China-business.cz: Centrum pro hospodářskou spolupráci s Čínou* [online]. [cit. 2018-02-12]. Dostupné z: <http://china-business.cz/poradna/se-cina-dostala-tak-daleko/>

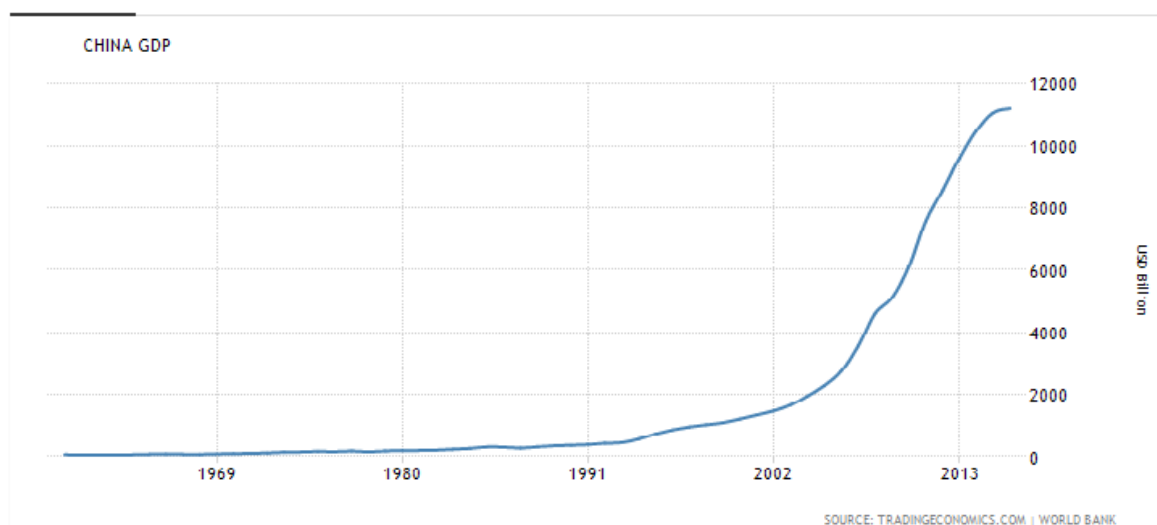
¹⁶ WASSERSTROM, J.N. *The Oxford illustrated history of MODERN CHINA*. Oxford, UK: Oxford University Press, 2016. ISBN 978-0-19-968375-8. str. 226-249

¹⁷ ŽÍDEK, Libor. *Hospodářský vývoj Číny: (1949-2005)* [online]. Brno, 2006 [cit. 2018-02-02].

Dostupné z:

https://is.muni.cz/do/1456/soubory/aktivity/obzor/6182612/7667820/08_Z_sdekOPRAVENO.pdf. Masarykova Univerzita.

Menší váha připadá agrárnímu sektoru a rozdíl mezi městem a venkovem se stále prohlubuje.¹⁸ V roce 2001 se stala Čína členem WTO (Světová hospodářská organizace) a tím se čínská ekonomika ještě více otevřela světovému obchodu. Čínský export se na celosvětovém exportu podílel 3,9 % v roce 2001. V roce 2016 je to již 17 %.¹⁹ V roce 2008 se v Pekingu uskutečnily letní olympijské hry. Čína zároveň zvládla eliminovat následky světové hospodářské krize v roce 2008 tím, že posílila export a injekcí 586 mld. USD umožnila navýšit spotřebu ve své zemi. Čínská ekonomika je závislá na importu některých surovin. V roce 2016 se podílel čínský import na celosvětovém 12,4 %.²⁰

Obrázek 1 - Vývoj HDP v Číně, 1950-2017²¹

Graf zobrazuje vývoj HDP v Číně od 60.let po současnost. Je patrné, že se HDP neustále zvyšuje, a to zejména od přelomu milénia. Čína je v nynější době druhou nejsilnější ekonomikou světa, hned po USA. Ekonomika Číny má potenciál růstu,

¹⁸ *Worldbank: Fighting Poverty: Findings and Lessons from China's Success* [online]. 2016 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://econ.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTRESEARCH/0,,contentMDK:20634060~pagePK:64165401~piPK:64165026~theSitePK:469382,00.html>

¹⁹ *Eurostat* [online]. [cit. 2018-02-12]. Dostupné z: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Shares_in_the_world_market_for_exports_of_goods,_2016_\(%25_share_of_world_exports\)_YB17.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Shares_in_the_world_market_for_exports_of_goods,_2016_(%25_share_of_world_exports)_YB17.png)

²⁰ *Eurostat* [online]. [cit. 2018-02-12]. Dostupné z: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Shares_in_the_world_market_for_imports_of_goods,_2016_\(%25_share_of_world_imports\)_YB17.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Shares_in_the_world_market_for_imports_of_goods,_2016_(%25_share_of_world_imports)_YB17.png)

²¹ *Trading economics* [online]. [cit. 2018-02-12]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/china/gdp>

ale zároveň čelí řadě výzev. O tom, zda bude Čína ekonomicky vládnout 21. století, se mezi odborníky vedou živé diskuse, avšak jednotný názor neexistuje.

2.2.1 Dopady politiky jednoho dítěte na ekonomiku

Implementace politiky jednoho dítěte v Číně měla zpočátku za následek lepší akumulaci lidského kapitálu, což vedlo k pozitivnímu dopadu v ekonomické výkonnosti. Hlavní výhodou byl navýšený počet ekonomicky aktivního obyvatelstva a počet dětské populace byl snížen během 30 ti let z 54,6 % na 22,3 %. Tím vznikl trh s velkým množstvím levné pracovní síly, a to podnítilo vznik nových výrobních závodů. V roce 2004 však nastal zlom a poptávka po pracovní síle převýšila nabídku. Právě demografické změny měly za následek postupné zanikání této kvantitativní výhody na trhu práce. Výrobní závody se postupně začaly přesouvat do jiných zemí. Odliv těchto mezinárodních investic může v budoucnu ohrozit čínskou ekonomickou situaci. Nutné je však zmínit i pozitivní dopad, a to ten, že se postupně začaly zlepšovat podmínky zaměstnanců (zvýšení mezd, zlepšení pracovních podmínek).²²

Další negativní důsledek pro ekonomiku může mít stárnutí populace a tím nezajištění dostatečné podpory pro inovace. Pro zakládání podnikatelské činnosti je optimální věk okolo 30. let, poté produktivita i kreativita začíná pomalu klesat. Mohla by tedy nastat situace, kdy Čína nebude mít dostatek podnikatelů a inovátorů, kteří by konkurovali ostatním vyspělým zemím (zejména v IT a high-tech průmyslu).²³

---

²² NÁPLAVOVÁ, Dominika. *Politika jednoho dítěte v Číně*. Brno, 2015. Bakalářská práce. Mendelova univerzita v Brně.

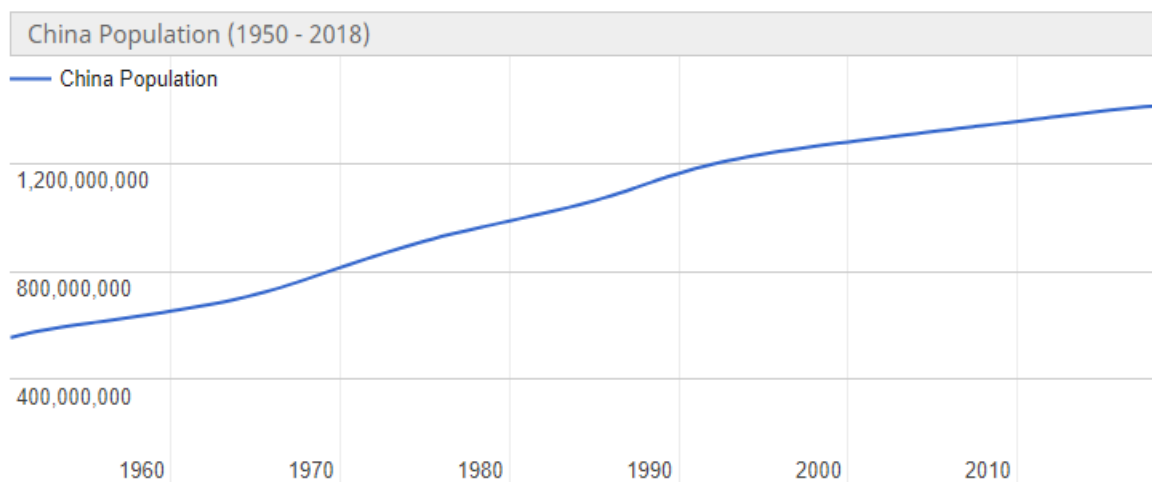
²³ WASSERSTROM, J.N. *The Oxford illustrated history of MODERN CHINA*. Oxford, UK: Oxford University Press, 2016. ISBN 978-0-19-968375-8. str. 277-300

2.3 Demografie

„Problémem Číny je demografie. Politika jednoho dítěte vede k rychlému stárnutí a úbytku Číňanů. V dějinách neexistuje velmoc, jež by expandovala, a současně se snižoval počet jejích obyvatel.“ Fareed Zakaria²⁴

Čína má 1,41 mld. obyvatel. Velikost čínské populace je ekvivalentem 18,54 % celosvětové populace a náleží jí současné prvenství, co se týče velikosti populace jednotlivých států. Dá se však předpokládat, že ji v budoucnu předstihne Indie (populace 1,3 mld.), která neimplementuje žádnou anti-natalitní politiku a počtem narozených dětí převyšuje Čínu. Údaje z roku 2016 ukazují narůstající rozdíl v hrubé míře porodnosti mezi těmito dvěma státy. Indie má 19 živě narozených dětí/1000 obyvatel a Čína 12,3 dětí/1000 obyvatel v průměru za rok. Populační přírůstek je v Indii 1,17 % a v Číně 0,41 %.²⁵ Indická populace by měla podle předpovědi odborníků převýšit čínskou do roku 2022. 26

Obrázek 2 - Vývoj čínské populace v letech 1950-2017 ²⁷

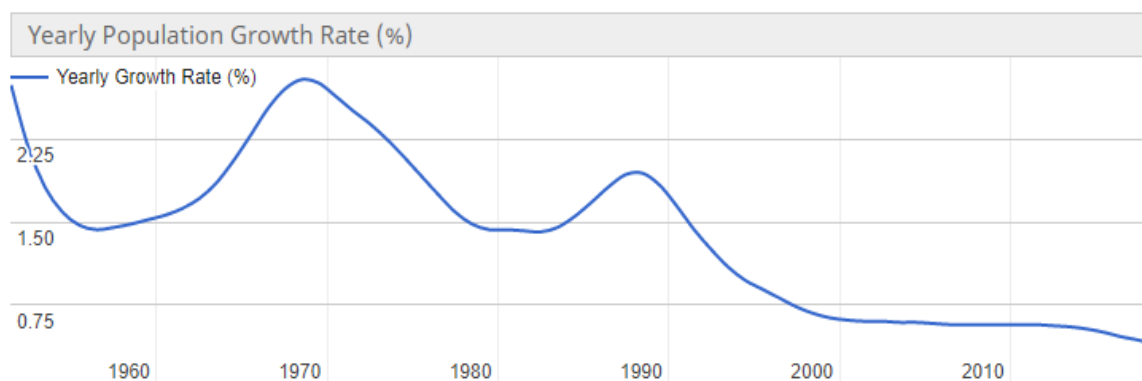
²⁴ Česká pozice: Lidovky [online]. [cit. 2018-02-14]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/spor-ctyr-odborniku-bude-cina-vladnout-svetu-fnh-/recenze.aspx?c=A120620_080442_pozice_70506

²⁵ Cia: The World Factbook [online]. [cit. 2018-02-12]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/ch.html>

²⁶ Zahraniční eurozprávy [online]. [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: <http://zahranicni.eurozpravy.cz/202029-rok-2022-indie-bude-mit-nejvetsi-populaci-na-svete-cechu-mirne-ubude/>

²⁷ World meters [online]. [cit. 2018-02-12]. Dostupné z: <http://www.worldometers.info/world-population/china-population/>

Graf znázorňuje vývoj počtu obyvatel v Číně od roku 1950 po současnost (2018). Na ose x se nachází časový horizont a na ose y počet obyvatel. Z grafu je zřejmé, že se populace neustále navyšuje. Nejvýznamnější nárůst lze pozorovat mezi lety 1970 a 1990, kdy přímka stoupá nejprudčeji. Za těchto zmiňovaných 20 let stoupla populace Číny o zhruba 400 milionů obyvatel. V předešlých dvou dekadách byl nárůst populace zhruba o polovinu menší. V roce 1990 se tempo růstu prudce zpomalilo.

Obrázek 3 - Vývoj tempa růstu čínské populace v letech 1950-2017²⁸

Graf znázorňuje tempo růstu čínské populace ve sledovaném období 1950-2018. Na ose x se nachází časový horizont a na ose y hodnota tempa růstu. Tempo růstu má v dlouhodobém horizontu klesající, místy kolísavý charakter. Na vývoj tempa růstu má prokazatelně vliv mnoho faktorů, povšimněme si například propadu v 60. letech, který je způsoben hladomorem v Číně. Následoval populační růst, který byl však záhy zpomalen. V roce 1979 se začala uskutečňovat politika jednoho dítěte, která je jedním z faktorů prokazatelného snížení tempa růstu. Tento výkyv má za následek silnou generaci dnešních padesátníků. Růst populace je viditelný na konci 80. let, kdy právě tato zmiňovaná silná generace dospěla do věku, kdy začala zakládat vlastní rodiny a tím byl tento výkyv vyvolán. Logicky by se dalo očekávat, že podobný výkyv bude i kolem roku 2010, ale tomu zabránila zavedená politika jednoho dítěte.

²⁸ *World meters* [online]. [cit. 2018-02-12]. Dostupné z: <http://www.worldometers.info/world-population/china-population/>

Rok	Velikost populace (v milionech)	Fertilita (počet dětí na 1 ženu 15-49 let)	Hustota zalidnění (1 ob./km²)	Počet lidí žijících ve městě (%)	Průměrný věk
1955	611	6,03	65	13,6	22,3
1965	723	6,03	77	17,8	22,3
1975	921	4,77	98	17,3	20,4
1985	1 071	2,55	114	22,7	23,6
1995	1 240	1,90	132	30,9	27,3
2005	1 322	1,55	141	42,4	32,7
2010	1 360	1,58	145	49,2	25,2
2015	1 397	1,60	149	55,8	37
2016	1 404	1,61	149	57	37,3
2017	1 410	1,61	150	58,2	37,3

Tabulka 1 - Vývoj vybraných demografických ukazatelů v letech 1955–2017, vlastní zpracování²⁹

Z tabulky je patrné, jak se populace v Číně vyvíjela od roku 1955 po současnost. Počet obyvatel se neustále zvyšuje. Za 60 let se čínská populace více než zdvojnásobila. Z původních 611 milionů obyvatel v roce 1955 na dnešních 1 410 milionů. Důsledkem velkého skoku a tím způsobeného hladomoru bylo patrné krátkodobé zpomalení populačního růstu a přirozený přírůstek byl dokonce v záporných číslech. Avšak v dlouhodobějším horizontu ani úmrtí 25 milionů obyvatel nemělo významný vliv na růst populace.

Plodnost se během 60. let rapidně snížila. V roce 1955 připadalo na ženu až 6 dětí. Od 90. let se fertilita snížila pod 2,1 dítěte, což je hladina, která zaručuje udržení populace o stejné velikosti. Lehký nárůst je možný pozorovat mezi lety 2005, kdy byla fertilita na úrovni 1,55 a současností, kdy se navýšila na 1,61. V celosvětovém průměru je plodnost na úrovni 2,5. V celé Asii je průměrná fertilita 2,2. V USA 1,9 a v Evropě 1,6.³⁰

²⁹ *World meters* [online]. [cit. 2018-02-12]. Dostupné z: <http://www.worldometers.info/world-population/china-population/>

³⁰ *World meters* [online]. [cit. 2018-02-14]. Dostupné z: <http://www.worldometers.info/world-population/>

Hustota zalidnění se logicky navyšuje s růstem populace (při neměnné rozloze státu). Zajímavé je však porovnat zvýšení hustoty zalidnění s mírou urbanizace, tedy počtem lidí žijících ve městě. Hustota zalidnění se navýšila z původních 65 v roce 1955 na 150 v současnosti. To je 2,3 násobek. Míra urbanizace se však ve stejném období navýšila o 4,3násobek. To má za následek, že většina obyvatel žije ve městech a trend urbanizace je stále znatelný. Ve městech žije téměř 60 % obyvatel, což odpovídá zhruba 800 milionům obyvatel. Urbanizace je jedním ze zásadních problémů novodobé Číny. Pomyslné sociální nůžky mezi venkovským a městským obyvatelstvem se stále rozšiřují. Města se musí rozšiřovat, aby byla schopná absorbovat velký počet migrantů a jedním z dopadů je negativní vliv na životní prostředí. Zejména znečištění ovzduší je dlouhodobým problémem čínských metropolí.

Průměrný věk v Číně je 37,3 let. Za posledních 60 let stoupl průměrný věk zhruba o 15 let. Stárnutí populace je významným sociálním, ale i ekonomickým, problémem budoucí Číny. Délka života u dětí narozených v současnosti je v průměru 75,7 let. U mužů je to o něco méně než u žen. Muži se odhadem dožijí průměrně 73,6 let a ženy 78 let.³¹

Rok	Velikost populace (v milionech)	Fertilita (počet dětí na 1 ženu 15–49 let)	Hustota zalidnění (1 ob./km²)	Počet lidí žijících ve městě (%)	Průměrný věk
2020	1 425	1,63	152	61,4	38,7
2025	1 439	1,66	153	65,9	40,6
2030	1 441	1,69	154	69,3	43
2035	1 434	1,71	153	71,9	45,4
2040	1 417	1,72	151	73,7	47
2045	1 394	1,74	149	75,4	47,8
2050	1 364	1,75	145	76,9	48

Tabulka 2 - Předpokládaný vývoj vybraných demografických ukazatelů v letech 2020 – 2050, vlastní zpracování³²

³¹ *Cia: The World Factbook* [online]. [cit. 2018-02-10]. Dostupné z:

<https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/ch.html>

³² *World meters* [online]. [cit. 2018-02-12]. Dostupné z: <http://www.worldometers.info/world-population/china-population/>

V tabulce je k dispozici populační předpověď na následující 3 dekády. Lze vyčíst, že čínská populace bude narůstat pouze do roku 2030 a dále již bude pomalu klesat. S tímto faktem logicky koreluje také snižující se hustota zalidnění. Paradoxem je navyšující se ukazatel plodnosti. Odborníci soudí, že mezi lety 2020 a 2050 stoupne fertilita z 1,63 na hodnotu 1,75. Tento růst ovšem není natolik významný, aby odvrátil snížení čínské populace v budoucnu. Další zajímavý a nepříliš příznivý odhad přináší vývoj míry urbanizace. Počet lidí žijících ve městech by měl i v budoucnu stoupat. Je patrné částečné zpomalení růstu, ale i přes to je tempo poměrně rychlé. V roce 2050 by mělo v urbánních oblastech žít odhadem 76,9, tedy více než $\frac{3}{4}$ celé čínské populace. Tento fakt je velice znepokojující. Je nutné, aby čínská vláda přijala opatření, které vytvoří venkovskému obyvatelstvu, které do měst přichází, důstojné podmínky pro jejich adaptaci v novém prostředí. Další možností, která se nabízí, je zatraktivnění venkova (zajistit lepší dostupnost služeb, pracovních možností, kulturního vyžití aj.) a tím se pokusit zvrátit či zmírnit tento odliv. Posledním ukazatelem je průměrný věk populace, který by měl stoupnout během 3 dekad o zhruba 10 let. Tento fakt je jistě mimo jiné způsobený zkvalitněním lékařské péče, která je dostupná pro širší spektrum občanů. Avšak neméně důležitý je i fakt, že populace stárne z důvodu politiky jednoho dítěte, což mělo za následek snížení fertility. Více se k tímto faktem bude práce zabývat u popisu obrázků 4 – 7.

V porovnání s tabulkou vývoje čínské populace uvádí tato práce také celosvětové odhady pro rok 2050³³. Celosvětová fertilita se v roce 2050 předpokládá okolo 2,24 dítěte, což znamená, že se v budoucnu fertilita v Číně a v celosvětovém průměru budou více přibližovat. Celosvětová fertilita, oproti dnešku, bude klesat a Čínská naopak stoupat. Průměrný věk by měl být v celosvětovém měřítku 36 let, což je o 12 let méně než v Číně. Je však nutné podotknout, že na to má značný vliv populační boom v Africe. Pokud bychom tento ukazatel porovnali kupříkladu s Evropou, budou čísla podobná spíše čínskému odhadu. Míra urbanizace by měla být celosvětově na úrovni 65 % a celková populace 9,772 mld. obyvatel. Odhadovaná velikost Čínské populace je 1,364 mld. a podíl na celosvětové populaci by za těchto podmínek znamenal pád z dnešních 18,5 %

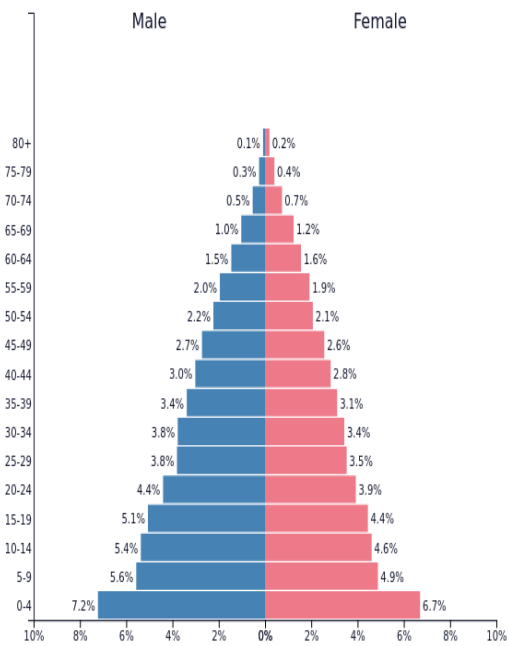
---

³³ *World meters* [online]. [cit. 2018-02-14]. Dostupné z: <http://www.worldometers.info/world-population/>

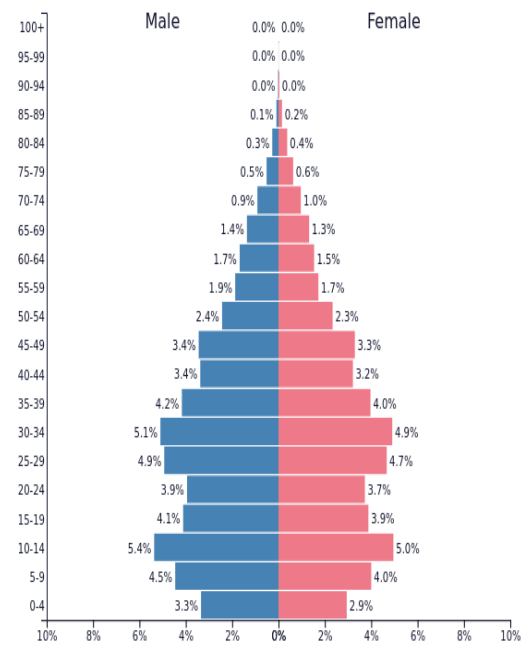
na necelých 7,2 % v roce 2050. V roce 2100 by měla mít Čína podle odhadu pouze 1 miliardu obyvatel.³⁴

---

³⁴ *Population pyramid* [online]. [cit. 2018-02-14]. Dostupné z: <https://www.populationpyramid.net/china/>

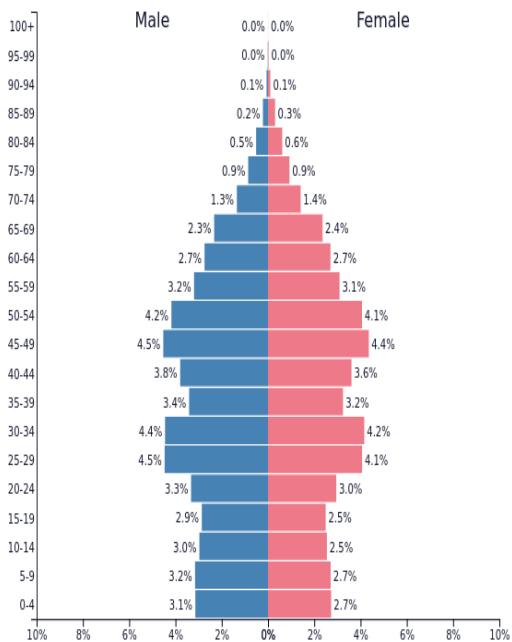
China - 1950
Population: 544,112,923
PopulationPyramid.net

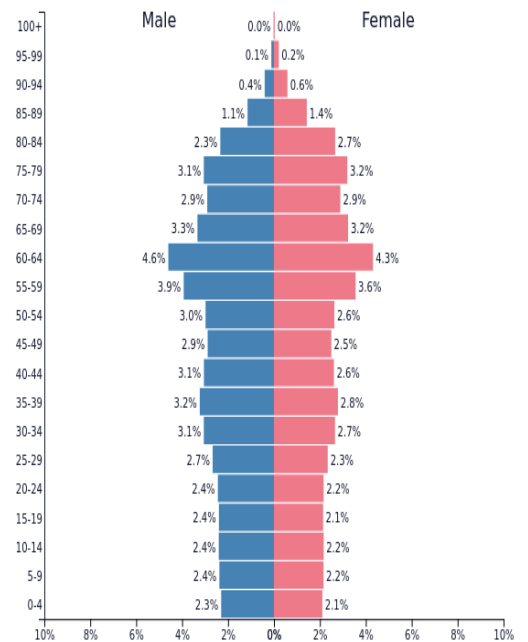
China - 2000
Population: 1,269,974,572
PopulationPyramid.net

Obrázek 4 – Věk. Pyramida v Číně – 1950

Obrázek 5 - Věk. Pyramida v Číně - 2000

China - 2018
Population: 1,393,686,493
PopulationPyramid.net

China - 2050
Population: 1,348,056,330
PopulationPyramid.net

Obrázek 6 - Věk. Pyramida v Číně 2018

Obrázek 7 - Věk. Pyramida v Číně 2050

35

³⁵ Population pyramid [online]. [cit. 2018-02-14]. Dostupné z: <https://www.populationpyramid.net/china/>

Výše uvedené grafy se nazývají věkové pyramidy. Věková pyramida představuje grafické znázornění věkové struktury obyvatelstva. Na ose x je počet obyvatel a na ose y je vyznačen věk. Dále graf rozděluje populaci dle pohlaví. Muži jsou zobrazeni modrou barvou na levé straně a ženy jsou na pravé straně označeny barvou červenou. Graf je také doplněn o procenta, kterými se daná skupina, rozdělená dle věku a pohlaví, podílí na celkové populaci dané země, v našem případě Číny. Věkové skupiny obyvatel lze pro zjednodušení sloučit do větších skupin, a to: 0 – 14 let: děti, 15 – 49 let: ekonomicky aktivní obyvatelstvo (reprodukční složka) a 50 a více: lidé v důchodovém věku (post-reprodukční složka).

K porovnání věkové struktury a genderové nerovnosti jsou v práci použity věkové pyramidy z let 1950, 2000, 2018 a odhad pro rok 2050. Graf z roku 1950 lze charakterizovat jako progresivní typ, tedy takový, který má velkou základnu narozených dětí, která převyšuje reprodukční složku a ta převyšuje post-reprodukční. V grafech z roku 2000 a 2018 se graf spíše přibližuje typu stacionárnímu. To znamená, že největší podíl na populaci má složka reprodukční. Výhled do roku 2050 naznačuje, že věková pyramida bude typu regresivního, tedy nejpočetnější věková skupina bude důchodového věku. V minulosti a u současných rozvojových zemích existuje pouze typ progresivní. Stárnutí populace je celosvětový problém nerozvojových zemí. Čína má však další nevýhodu, kterou je kvantita obyvatel, o které se bude muset zmenšující se základna ekonomicky aktivního obyvatelstva v budoucnu postarat.

Jako jeden z negativních dopadů politiky jednoho dítěte se často uvádí nepoměr mužské a ženské populace. Je-li toto tvrzení pravdivé a jak výrazný je to poměr, lze vypočítat z grafu věkové pyramidy. Pro výpočet je použit odhad současného roku 2018 (který se nemnoho liší od roku 2017) s aplikací sloučených skupin. Velikost populace je rovněž použita ze stejného zdroje, a to 1, 394 686 493 obyvatel.

Věková skupina	Chlapci-podíl na populaci (%)	Chlapci-podíl na populaci	Dívky-podíl na populaci (%)	Dívky-podíl na populaci	Rozdíl mezi pohlavími
0 – 14	9,3	129 612 844	7,9	110 101 234	19 511 610
15 – 49	34,2	476 640 783	32,2	448 767 053	27 873 730
50 +	8	111 494 920	8,4	117 069 666	5 574 746

Tabulka 3 - Poměr mužů a žen v roce 2018 v jednotlivých věkových skupinách, vlastní zpracování

Z tabulky vyplývá, že v kategorii dětí, tedy 0 – 14 let, je rozdíl evidentní. Je to bezmála o 20 mil. chlapců více než dívek. V kategorii ekonomicky aktivního obyvatelstva (15 – 49 let) je opět markantní převaha mužské populace. Mužů je v této kategorii o necelých 28 mil. více než žen. Ženy dominují pouze kategorii 50 let +, kde muže převyšují o zhruba 5,5 mil. Tato skutečnost je do jisté míry ovlivněna rozdílem v průměrném věku dožití. Naděje dožití pro čínské ženy je v současnosti o 4,4 let delší než u mužů. Celkově je mužů v čínské populaci 51,5 % a žen 48,5 %.

Lze tedy říci, že problém nevyváženosti pohlaví v Číně je značný. Tento fakt s sebou nese další demografický problém budoucnosti, a sice, že výše vypočítaný nadbytek mužské populace nebude mít možnost zplodit vlastní potomky, jelikož pro tuto generaci nebude dostatek žen. Pro toto tvrzení lze doložit ukazatel indexu maskulinity jež znázorňuje počet mužů na 100 žen. V celé čínské společnosti je tento index 106 (mužů/100 žen), avšak v generaci dětí (0 – 14) je tento index 117. To dokazuje, že bezmála $\frac{1}{5}$ (v současné době narozených) čínských chlapců nenajde v Číně partnerku.

Podíváme-li se na vývoj tohoto nepoměru v souvislosti se zavedením politiky jednoho dítěte s využitím věkové pyramidy z roku 2000, lze vyčíst, že rozdíl okolo 0,2 % ve prospěch chlapců byl již před zavedením politiky v roce 1979. Zaměříme-li se na první postihnutou věkovou skupinu, tedy 20 – 24 let, nemůžeme konstatovat, že by se tento rozdíl prohloubil. Stejný rozdíl má i věková skupina 15 – 19 let, tedy 0,2 %. Výraznější rozdíl je až s nástupem ročníků 1985 a ročníků mladších. Zde se genderový nepoměr zdvojnásobil na 0,4 % v neprospěch dívek. Tento rozdíl je od této doby patrný, a trvá až do současnosti. Predikce z roku 2050 však nasvědčuje tomu, že by se rozdíl na podílu mužů a žen v čínské společnosti měl v budoucnu zmenšovat. Ve zmiňovaném roce 2050 se rozdíl opět vrátí na 0,2 % ve prospěch mužů.

2.4 Čínská rodina

Číňané si dodnes zachovali základní model životního stylu, který vychází ze starých tradic. Rodina je v čínské společnosti tradičně na prvním místě. Číňané jsou zároveň velmi společenšší. Navazují přátelské vztahy se sousedy a čínský život se odehrává převážně na veřejnosti. V čínské společnosti má názor skupiny větší váhu než názor jednotlivce. Čínská společnost je silně patriarchální. Rodina se v Číně stala samostatným právním subjektem.

2.4.1 Tradiční rodina

Tradiční čínská rodina byla nositelem sociálních a finančních závazků vůči rodičům i vzdálenějším členům rodiny. Jednalo se o velice pevnou sociální normu a rodinné vztahy bývaly konzervativní a hierarchicky uspořádané. Každý jedinec měl v rodině dané místo, mladí byli vždy podřízeni starším a panovala mezi nimi vzájemná úcta. Vztahy byly založeny na důvěře. Tradiční čínská rodina vycházela z konfuciánského etického systému, který dbá na dodržování náležitých vztahů jak v rodině, tak ve společnosti. Rodiny bývaly zpravidla dvougenerační, ale nebyly výjimečné ani rodiny tří až čtyřgenerační. Klasický model rodiny čítal 4–6 členů. Významným faktorem byl pocit vzájemné odpovědnosti a sounáležitosti uvnitř rodinného kruhu. Tresty či odměny jednotlivce se týkaly celé rodiny. Nejvyšší postavení v rodině zaujímal otec, který zároveň rozhodoval o sňatku dětí, nakládal s majetkem a rodinným příjmem. Prarodiče z otcovy strany byli upřednostňováni před prarodiči matky. Žena měla podřízenou roli vůči manželovi. Její hlavní úloha spočívala v tom, aby porodila mužského potomka.

Pojem *synovská oddanost* nebyla v čínské společnosti pouhou frází. Jednalo se o vzorný vztah mezi rodiči a dětmi. Přeneseně lze synovskou oddanost a lásku k otci přenést na politickou sféru a vyjádřit tím lásku mezi lidem a panovníkem. Oddanost byla pěstována výchovou a vedla k mezigenerační solidaritě. Syn byl povinen pečovat o rodiče tak, jak bylo pečováno o něj, a musel zajistit pokračování rodu.³⁶

Sňatky byly mnohdy domluvené předem rodiči na základě socioekonomického statutu budoucího partnera. V čínské společnosti byla zvykem patrilokalita. Mužům byla

---

³⁶ OBUCHOVÁ, L'ubica. *Číňané 21. století: Dějiny, tradice, obchod*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0641-9.

celospolečensky tolerována polygamie. Hlavním důvodem bylo zvýšení šancí na narození mužského potomka. Rozvody byly velice vzácné a iniciovat je mohl pouze muž. Po smrti manžela se žena propadla na dno společnosti.

2.4.2 Moderní rodina

Prvky tradiční rodiny se uchovávaly po staletí a převrat nastal až ve 20. století. Významnou kampaní, na počátku Maovy éry, byla reforma manželských práv. Tato reforma zcela změnila podobu vnímání tradiční patriarchální rodiny, neboť dala ženám stejná práva jako mužům. Zmíněná reforma byla založena na předpokladu rovnoprávnosti pohlaví, byl ustanoven minimální věk na vdavky (ženy 18 let a muži 20 let), ženy získaly možnost iniciovat rozvod či se po ovdovění znovu provdat. Byly zrušené domluvené sňatky a polygamie. Tato kampaň měla za následek rapidní nárůst rozvodovosti v Číně. Ženy získaly zároveň právo volit a vlastnit majetek. Další mezník nastal s vytvořením komun, které začaly ve velkém nahrazovat funkci rodiny. Ty však byly později zrušené a rodina opět převzala svoji původní podobu.³⁷

V moderní rodině je stále zakotven princip tradiční rodiny. Není již však kladen důraz na hierarchizace vztahů, neboť ženy dosáhly na stejná práva jako muži. Částečně se také odbouralo povyšování starších nad mladšími. Revolučnímu období na konci 70. let se nevyhnula ani čínská rodina. Nejpodstatnější vliv měla politika jednoho dítěte, která jak již z názvu vyplývá, zredukovala povolený počet dětí na 1 (avšak bylo zde mnoho výjimek). Byla přímo ovlivněna velikost rodin a v návaznosti na to také rodinné vtahy, rodinná dynamika a struktura rodin. Zavedení této politiky ovlivnilo mnoho dalších sfér (nejen) společenského života v Číně. Touto problematikou se bude podrobně zabývat kapitola 3.6 *Problémy spojené s politikou jednoho dítěte*.³⁸

„Politika otevřených dveří“ byla další z kampaní, která významně svými důsledky ovlivnila transformaci čínské rodiny. S touto politikou je neodmyslitelně spjata globalizace, v rámci níž, se čínská rodina začala více přibližovat západnímu rodinnému

---

³⁷ WASSERSTROM, J.N. a S.A. SMITH. *The Oxford illustrated history of MODERN CHINA*. Oxford, UK: Oxford University Press, 2016. ISBN 978-0-19-968375-8. str. 180–183

³⁸ FREEDMAN, Maurice, ed. *Family and kinship in chinese society*. Stanford: Stanford University Press, 1970. xv, 269 stran. ISBN 0-8047-0713-8.

systemu. Narůstající vliv individualismu a urbanizmu způsobil oslabení rodinných pout a narušování rodinných vztahů. Ženy se ve velkém zapojily do skupiny ekonomicky aktivního obyvatelstva, což mělo za následek transformaci hodnot tradiční čínské rodiny. Konsekvencí genderového zrovnoprávnění je dnešní monogamní charakter manželství a vyjmutí ženy ze stereotypní role „ženy v domácnosti“. Na podobu rodiny a rodinných vztahů mělo také vliv zlepšení ekonomické situace Číny a tím způsobeného navýšení platů, vzdělanosti a životní úrovně obyvatel. Dnešní typická čínská rodina je matka, otec a dítě.³⁹

2.5 Populační politika

Tato kapitola se bude zabývat vznikem populační politiky. Nastíní důvody zavedení politiky a toho, co předcházelo. Zároveň se zaměří na její vývoj od roku 1979, kdy byla zavedena, až po rok 2015, kdy byla zrušena. Populační politika nebyla uniformní, a proto bude věnována pozornost i výjimkám, které umožnily některým rodinám a skupinám obyvatel mít děti více. Pro populační politiku v Číně se často používá pojem „Politika jednoho dítěte“. Tuto anti-natalitní politiku lze označit za demografický experiment, který nemá ve světě žádný precedens.

Hlavním důvodem zavedení politiky jednoho dítěte v Číně byl rapidní nárůst obyvatel. Mezi lety 1950–1970 se populace Číny zvýšila o zhruba 260 milionů obyvatel (z 540 na více než 800 milionů). Na konci 70. let a začátku 80. let se také očekával „baby boom“, jelikož dospívala silná generace narozená v 50. a 60. letech. Předpokladem bylo, že tento podstatný nárůst obyvatel způsobí zpomalení rozvoje, zhoršení životních podmínek a s tím i spojené snížení životní úrovně obyvatel.⁴⁰ V argumentech pro zavedení politiky jednoho dítěte byla, mimo jiné, také obava, že není kapacita pro rapidní nárůst populace bez negativních ekologických konsekvencí. Tehdejší vedoucí státní komise pro plánované rodičovství v Číně prohlásil: „*Ekonomický rozvoj je jako koláč. Musíme zpomalit růst počtu lidí, kteří koláč jedí.*“ Zároveň je důležité si uvědomit, že se Čína se svou socioekonomickou situací řadila v této době mezi rozvojové země. Situaci ještě zhoršily dopady velkého skoku a velké kulturní revoluce. Již při zavádění této politiky bylo

---

³⁹ JUSTOVÁ, Klára. *Současná čínská rodina*. Praha, 2015. Bakalářská práce. ČZU.

⁴⁰ REILLY, Ian. China's One Child Policy: The History and the Effects on it. *Washington state University* [online]. 2016 [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <https://history.libraries.wsu.edu/fall2016-unangst/2016/12/15/chinas-one-child-policy-the-history-and-the-effects-of-it/>

naznačeno, že tato opatření budou jen dočasná a v budoucnu se bude politika populační politiky vyvíjet s ohledem na aktuální požadavky.⁴¹

2.5.1 Vývoj populační politiky

S upevněním komunistického režimu se v Číně začala propagovat politika, která by zpomalila nárůst počtu obyvatel. Čínská vláda experimentovala se způsoby, jak zpomalení docílit a postupem času mělo toto úsilí čím dál tím extrémnější podobu. V roce 1957 bylo v Číně legálně umožněno používat antikoncepci, jít na potrat, či podstoupit sterilizaci. Později byly dokonce antikoncepční přípravky veřejně propagovány a distribuovány zdarma. Od roku 1966 byly pokutovány páry, které měli více než 3 potomky.⁴²

Obrázek 8 - Propaganda antikoncepce, rok 1975⁴³

V roce 1970 vznikla kampaň, která předcházela zavedení populační politiky: „*později, déle, méně*“. Tato propaganda měla za cíl přesvědčit páry, aby uzavíraly manželství v pozdějším věku, aby měly mezi narozením potomků větší

⁴¹ FONG, Mei. *One child: Life, love and parenthood in modern China*. London, UK: Oneworld, 2016. ISBN 978-1-78607-056-2.

⁴² REILLY, Ian. China's One Child Policy: The History and the Effects on it. *Washington state University* [online]. 2016 [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <https://history.libraries.wsu.edu/fall2016-unangst/2016/12/15/chinas-one-child-policy-the-history-and-the-effects-of-it/>

⁴³ *Chinese posters* [online]. [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <https://chineseposters.net/themes/population-policy-2.php>

časový rozestup a zároveň měly méně dětí. Tyto cíle měly konkrétní podobu. Pro vstup do manželství byl posunut věk v urbánních oblastech na 25 (ženy) a 28 (muži) a v rurálních na 23 (ženy) a 25 (muži) let. Ideálem byl alespoň 4 roky dlouhý odstup mezi narozením potomků. Propagandistický slogan pro tuto kampaň byl: „*jedno není málo, dvě jsou akorát, tři je moc*“. Tímto sloganem dala vláda najevo, že je optimální mít dvě děti. Kdyby se fertilita ustálila na 2, tak by se čínská populace nezvyšovala. To se však komunistickým lídrům zdálo jako příliš pomalý proces, který neřešil problémy současnosti, a proto začali prosazovat politiku jednoho dítěte. Je nutné podotknout, že kampaně, které byly realizovány do roku 1979, neměly restriktivní podobu. Bylo na občanech, zda se těmito doporučeními budou řídit. Míra fertility se snížila z více než 6 dětí v roce 1950, na zhruba 3 děti v 70. letech.⁴⁴

---

⁴⁴ FONG, Mei. *One child: Life, love and parenthood in modern China*. London, UK: Oneworld, 2016. ISBN 978-1-78607-056-2.

Obrázek 10 - „Výhody plánovaného rodičovství, 1974

Obrázek 9 - Méně dětí má zdravotní přínos pro matku i dítě, 1960

V roce 1979 byl program na snížení populačního růstu rozšířen na celé území Číny. Optimální počet dětí v rodině byl stanoven na 1 dítě. Čína si kladla za cíl, aby do roku 2000 byl snížen roční populační přírůstek na 0 %. Zároveň bylo cílem udržet velikost populace pod hranicí 1, 2 mld. obyvatel. Podle plánu mělo mít pouze jednoho potomka 95 % rodin v urbánních oblastech a 90 % rodin v oblastech rurálních. Vyhláška s celostátní platností byla uzákoněna v roce 1980. Bylo nutné vybudovat systém kontroly. Již v roce 1981 vznikla národní komise pro plánované rodičovství, která byla hlavním orgánem zajišťující regulaci populačního nárůstu. Na to dohlíželi regionální politici. Na úřadech, zabývající se populační regulací, pracovalo až na 300 000 osob. Čínská asociace plánovaného rodičovství čítá až na 90 mil. osob.

Po vlně projevů pobouření ze strany společnosti vydal komunistický ústřední výbor v roce 1984 dokument, který doplňoval vyhlášku z roku 1980. V tomto dokumentu je zmíněna možnost druhého potomka, a to pouze na venkově, jestliže to neohrozí politické cíle. V roce 2001 se stalo plánované rodičovství součástí národního práva. Jednotlivé provincie měly možnost specifikovat individuální podmínky v dodržování populační

politiky. Bylo na regionech, aby si sami určily, za jakých podmínek je možné mít dalšího potomka. Důvodem pro povolení více dětí bývalo obvykle:

- jestliže se první potomek narodil se závažným fyzickým či mentálním postižením,
- když prvním potomkem byla dívka (venkov),
- pokud byl mezi potomky několikarocní interval,
- když jeden z rodičů vykonával nebezpečné povolání,
- když byli oba rodiče jedináčci,
- při smrti prvního potomka aj.

Pro urbánní společnost zpravidla platily striktnější podmínky než pro venkov. Pro venkovské obyvatele totiž potomci představují zdroj pracovní síly. Etnické minority byly ze striktního dodržování politiky jednoho dítěte vyloučeny.⁴⁵

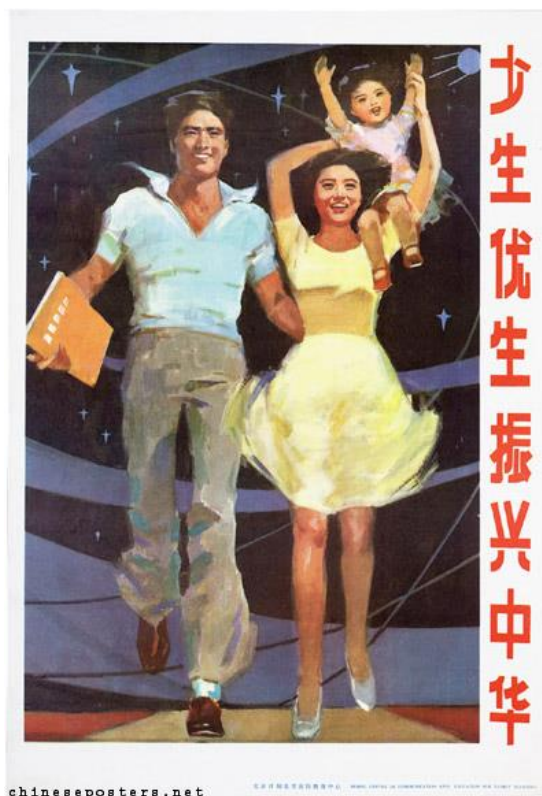
Rodiny s jedním potomkem měly značné výhody jak ve využívání sociálních služeb, přístupu ke vzdělání a zdravotní péči, přednosti při rozdělování půdy a bytových jednotek apod., přičemž rodiny s více dětmi byly znevýhodňovány. Rodiče, kteří nedodrželi vyhlášku byli trestáni snížením platu až o 20 %, nebyli povyšováni v zaměstnání nebo byli dokonce přeřazení na nižší funkci. Za nadlimitní počet dětí byly vybírány poplatky, které navyšovaly rozpočty regionálních samospráv. Výše poplatků nebyla pevně stanovena. Záleželo na sociální situaci rodiny. Nebylo však výjimkou, že poplatek byl ekvivalentem několikarocního příjmu rodiny. Při nezaplacení docházelo ke zkonfiskování majetku, či v horším případě k nucenému potratu. Systém však nebyl schopen tyto poplatky plošně kontrolovat, a proto se rozmohl problém s korupcí. Obyvatelé to řešili přestěhováním se do méně striktního regionu. Děti, které se narodili bez vědomí státu, tedy „na černo“, neměli nárok na školní docházku, ani na jiné státem zřizované služby.⁴⁶

---

⁴⁵ FONG, Vanessa L. *Only hope: Coming of age under China's one-child policy*. California, Usa: Stanford University Press, 2004. ISBN 0-8047-4961-2.

⁴⁶ FONG, Mei. *One child: Life, love and parenthood in modern China*. London, UK: Oneworld, 2016. ISBN 978-1-78607-056-2.

Obrázek 11 - "Méně dětí dopomůžže k rozvoji země",1987

V říjnu roku 2015 přijal ústřední výbor KS rozhodnutí, které uvolnilo politiku jednoho dítěte. V současnosti mohou mít rodiny děti dvě. Tímto uvolněním se vláda snaží o zpomalení snížení populace. Odborníci odhadují, že vrchol čínské populace by měl být v roce 2029, a to 1 450 mil. obyvatel. Studie dokazují, že kdyby nedošlo k uvolnění politiky jednoho dítěte, bylo by tohoto vrcholu dosaženo již v roce 2023.

2.6 Problémy spojené s politikou jednoho dítěte

Čínská populační politika trvala 35 let. Na společenské problémy s ní spojené poukazovala řada čínských i zahraničních odborníků po dlouhé roky. Tato kapitola se bude podrobně zabývat závažnými společenskými dopady, spjatými s politikou jednoho dítěte. Negativní ekonomické důsledky jsou detailně uvedeny v kapitole 3.2.1 *Dopady jednoho dítěte na ekonomiku* a podrobná problematika demografického vývoje je obsažena v kapitole 3.3 *Demografie*.

2.6.1 Porušování lidských práv

Dodržování základních lidských práv v Číně je často diskutovaným tématem. Není pochyb, že Čína na striktní dodržování lidských práv, jako je tomu například v Evropě, nedbá. Politika jednoho dítěte je toho příkladem, neboť znemožňuje jedinci svobodou volby zda, kdy a kolik potomků může mít. Právo poříditi si potomka musí rodičům schválit místní úřad.

2.6.1.1 Nucené potraty a sterilizace

Jsou případy, kdy lidská práva byla jednoznačně porušována, zejména v otázce nucených potratů a sterilizace. Tyto praktiky nebyly v Číně nijak ojedinělé. Ženy byly přinuceny k potratu, a to i ve vysokém stupni těhotenství. Pokud k potratu nedošlo, děti byly často odejímány a posílány k adopci. Ženy byly také často pobízeny (po narození povoleného limitu dětí) k podstoupení sterilizace či zavedení nitroděložního tělíska, a to i proti své vůli. Sterilizace se nevyhýbala ani mužům. Velký problém nastává v případě úmrtí jediného potomka, kdy rodiče, kvůli sterilizaci, nemají možnost zplodit dalšího potomka.

V Číně přes 50 % rodiček rodí císařským řezem. To je přímo ovlivněno populační politikou. Ženě je řečeno, že nemusí podstoupit více porodů, a tak volí tuto variantu přivedení potomka na svět. Císařský řez, je-li proveden jednou, je zpravidla prováděn i u dalších porodů. Lékaři nedoporučují podstoupit císařský řez více než třikrát. Anestezie a samotný řez mají určitá zdravotní rizika pro matku i dítě.⁴⁷

---

⁴⁷ KRÁLOVÁ, Táňa. Epidemie císařských řezů. *Ekonom. Economias*, 2017, (22).

Obrázek 12 - Potrat ve vysokém stupni těhotenství⁴⁸

Na obrázku je žena, která byla donucena k nedobrovolnému potratu ve vysokém stupni těhotenství. Vedle ženy se nachází násilím vyjmuté, mrtvé dítě. Fotku pořídil její manžel a zveřejnil na internetu.⁴⁹

2.6.1.2 Nezaregistrované děti

Děti, které se narodily na čínském území, a nebyly zaregistrované u příslušného úřadu, nemají žádná práva (častým případem bývají dívky ve venkovských oblastech). Tyto děti nemají právo ani na vzdělání, ani na lékařskou péči. Nemohou uzavírat sňatky, ani získat zaměstnání. V 90. letech se počet těchto dětí odhadoval na 2 až 4 miliony. Rodiny mohou děti zaregistrovat i opožděně, avšak za poplatek, na který většina z nich finančně nestačí (600 – 2400 USD). Zejména neregistrované dívky často migrují do anonymity velkých měst, kde se živí prostitucí.⁵⁰

---

⁴⁸ *Life site news* [online]. [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: <https://www.lifesitenews.com/news/she-was-dragged-from-her-home-and-forced-to-abort.-shes-now-shaming-the-chi>

⁴⁹ FONG, Mei. *One child: Life, love and parenthood in modern China*. London, UK: Oneworld, 2016. ISBN 978-1-78607-056-2.

⁵⁰ FONG, Mei. *One child: Life, love and parenthood in modern China*. London, UK: Oneworld, 2016. ISBN 978-1-78607-056-2.

2.6.2 Problém 4:2:1

Tato kapitola (4:2:1) se váže ke stárnutí čínské populace. Příkladem budiž rodina, kde dva rodiče, kteří nemají žádné sourozence, mají opět jen jednoho potomka. Pak nastává právě zmiňovaný problém 4:2:1 V praxi to znamená, že o rodiče a o prarodiče (dohromady 6 lidí) se bude muset postarat jediný člověk. Jak bylo naznačeno v dřívějších kapitolách, v čínské rodině platí pravidlo, že potomek zaopatřuje své předky ve stáří a v nemoci. Tomu je také přizpůsobený sociální systém. Systém vyplácení důchodů, který známe z evropských poměrů, v Číně neexistuje. Stát počítá s tím, že potomek zaopatrí členy své rodiny. V některých oblastech tuto funkci plní jiné sociální struktury než rodina. Jedná se převážně o sousedy, známé nebo vzdálenější příbuzné. Jen ve zlomku vybraných případů funguje pro obyvatele lokální systém důchodového zabezpečení. Na podporu v důchodu mají nárok pouze ti, kteří pracovali ve státním sektoru (popř. ve vybraných velkých společnostech). Venkovské obyvatelstvo na státní podporu dosáhne jen ojediněle. Skupina občanů, kteří vlivem urbanizace přišli v minulosti o svůj pozemek jsou do státní podpory zahrnuti. Mimořádný příspěvek dostávají také rodiče, kteří mají pouze jednoho potomka. V roce 2007 se uváděl počet 6 pracujících na 1 důchodce. Odhad pro rok 2040 je, že budou pouze 2 pracující na 1 důchodce.⁵¹

2.6.2.1 Smrt potomka

Smrt potomka je tragicky vnímána všude na světě. V Číně se s ní ovšem-více než jinde-pojí problém ekonomického zabezpečení rodičů v budoucnu. Bereme-li v úvahu problém 4:2:1, je zřejmé, že smrt posledního článku v řetězci způsobí kolaps tohoto systému. Rodiny, které nemají dostatečné finanční rezervy, by mohly stáří prožít v naprosté chudobě. Odhaduje se, že 70 % starších lidí je zcela odkázáno na péči potomka.⁵²

2.6.3 Genderová dysbalance

Nepoměr mezi počtem mužů a žen je způsoben tradičním vnímáním muže jako nositele vyššího postavení ve společnosti. Také se předpokládá, že muž snáze zaopatrí své

⁵¹ SHAMBAUGH, David. *China's future*. Cambridge, UK: Polity Press, 2016. ISBN 978-1-5095-0713-9. str. 55- 97

⁵² FONG, Mei. *One child: Life, love and parenthood in modern China*. London, UK: Oneworld, 2016. ISBN 978-1-78607-056-2.

rodiče, jelikož dívky zpravidla odcházejí do rodiny manžela. Nepoměr je způsobený potraty na základě zjištění pohlaví plodu (i přesto, že tyto praktiky jsou v Číně oficiálně zakázány). Menší rozdíl je ve venkovských oblastech, kde je zpravidla po narození dívky, povoleno rodičům mít i druhého potomka.⁵³

Velký problém nastává v okamžiku, kdy si muži nejsou schopni najít manželku a tím splnit svoji společenskou povinnost: zplodit potomka, který se o ně postará v budoucnu. Již zmíněná dysbalance je patrná na indexu maskulinity, jež se odhaduje na 117 mužů na 100 žen. Téměř 1/5 čínských mužů do 30 let se potýká s tímto problémem.

Předpokladem také je, že vysoký počet svobodných mužů může způsobit nárůst násilí. Ve společnosti narůstá počet prostitutek (které jsou často nezaregistrované dívky z venkovských oblastí). Číňané jsou nuceni hledat si manželky i v zahraničí.⁵⁴

2.6.3.1 Seznamovací agentur

Na čínském trhu se začali objevovat seznamovací agentury. S narůstající poptávkou se navyšuje také cena těchto služeb. Zejména ve městech se sumy za využití těchto agentur pohybují v enormních částkách. Jsou známy rodiny, kde si zoufalí rodiče svobodného mužského potomka pořizují úvěry na zprostředkování těchto služeb. Snaží se tím zabezpečit sami sebe do budoucna.⁵⁵

2.6.4 Malí císařové

Transformací prošly také rodinné vztahy, a to vedlo ke změnám v náhledu na tradiční hodnoty. Úctu ke stáří nahradila intenzivní péče o jedináčky. Dítě je často středobodem rodiny a rodiče se snaží poskytnout mu co nejlepší péči. Jedináčci jsou často rozmazlováni. Děti si navyknou na nadstandartní komfort a hýčkání. Z těchto „malých císařů“ posléze vyrůstají egocentričtí a individualističtí jedinci. V dnešní době je možné ve vybraných oblastech čínského pracovního trhu pozorovat diskriminaci jedináčků.

---

⁵³ LI, Lanqing. *Breaking through: the birth of China's opening-up policy*. 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2009. xviii, 453 s. ISBN 978-0-19-801692-2.

⁵⁴ FONG, Vanessa L. *Only hope: Coming of age under China's one-child policy*. California, Usa: Stanford University Press, 2004. ISBN 0-8047-4961-2.

⁵⁵ FONG, Mei. *One child: Life, love and parenthood in modern China*. London, UK: Oneworld, 2016. ISBN 978-1-78607-056-2. str. 114-128

Zaměstnavatelé vyhledávají zaměstnance s určitými charakteristickými rysy neshodující se s rysy jedináčků (práce v týmu aj.). Leckdy proto upřednostňují zájemce, kteří mají sourozence (i na úkor profesních znalostí).

Výchova dětí v Číně se stala velice drahou záležitostí. Rodiče, kteří chtějí pro své jediné potomky to nejlepší posílají děti na prestižní čínské, ale i zahraniční univerzity. Některé odhady proto poukazují na fakt, že uvolnění populační politiky žádnou významnou změnu nepřinese, neboť rodiče si nemohou dovolit výchovu více potomků.⁵⁶

Na druhou stranu je však nutné zmínit, že je na jedináčky vyvíjen značný tlak. Vrstevníci jsou kompetitivní, jelikož výrazně uspět v tak velkém počtu lidí je obtížné. Rodiče po vynaložení velkých finančních prostředků do vzdělání svých dětí očekávají, že se jim tato investice zúročí. Tyto faktory působí nepříznivě na psychiku mladých Číňanů.⁵⁷

2.6.5 Struktura etnického složení obyvatelstva

Jak již bylo zmíněno, etnické menšiny, nebo lidé, kteří přicestovali ze zahraničí, mohli mít více potomků. Významným problémem je to zejména v oblastech, kde byla početná etnická minorita. V této entitě je zřejmý procentuální nárůst populace v poměru s čínskými obyvateli, pro které platila striktní pravidla dodržování politiky jednoho dítěte. Proto je možné hovořit o diskriminaci převládajícího etnika Chan (90 % populace).

Tento fakt (za předpokladu neuvolnění politiky) by mohl mít v budoucnu za následek to, že by se výrazněji změnilo etnické složení Číny. Díky zrušení politiky se tato hrozba eliminovala, ačkoli hledání manželek v zahraničí může mít na etnické složení budoucí Číny také zásadní vliv. Pro čínskou, nacionálně uvažující majoritu, je toto neakceptovatelné. Číňané lpí na tradicích a jakékoli velké společenské změny můžou vést k vyvolání sporu mezi jednotlivými skupinami obyvatel. Povolení druhého potomka pro rodiny, kde se alespoň jeden rodič vrátil ze zahraničí, má podobně negativní dopady

---

⁵⁶ FREEDMAN, Maurice, ed. *Family and kinship in chinese society*. Stanford: Stanford University Press, 1970. xv, 269 stran. ISBN 0-8047-0713-8.

⁵⁷ FONG, Vanessa L. *Only hope: Coming of age under China's one-child policy*. California, Usa: Stanford University Press, 2004. ISBN 0-8047-4961-2. str.87-126.

na konzervaci čínských hodnot a způsobu myšlení. Lidé vracející se ze zahraničí bývají často ovlivněni tamější kulturou, kterou předávají svému potomstvu v rámci socializace.⁵⁸

2.6.6 Rozdíl mezi městem a venkovem

Míra urbanizace má a pravděpodobně bude mít v Číně i nadále rostoucí trend. Pomyslné sociální nůžky mezi městem a venkovem se stále rozevírají v neprospěch venkova. K tomu nemalou měrou přispěla i politika jednoho dítěte, neboť na venkově bylo v mnohých případech povoleno mít děti více. To se jeví jako pozitivní diskriminace, avšak když se vezme v potaz finanční zatížení rodiny v souvislosti s výchovou více dětí, je zřejmé, že venkovská rodina je nucena vynakládat procentuálně daleko větší prostředky na výchovu dětí než rodiny ve městech, které se starají pouze o jednoho potomka. V budoucnu by se měl tento neprospěch venkovským rodičům vrátit, neboť starost o ně bude rozdělena mezi více potomků. V současnosti to však způsobuje ještě větší disparity mezi urbánním a rurálním obyvatelstvem.⁵⁹

2.6.6.1 Finanční kompenzace

Na čínských vesnicích se více než ve městech dodržuje tradice proplacení finanční částky manželčíným rodičům. Tyto peníze putují do rukou rodiny manželky z proto, že v Číně je zvykem, že žena po svatbě opouští svou rodinu a ona i její partner zabezpečují rodiče manžela. Výše tohoto poplatku v posledních letech rapidně narůstá, důvodem je, že se ženy z vesnic často stěhují do velkých metropolí, kde mají daleko větší šanci na zlepšení své životní situace a mají větší šanci nalézt životního partnera. I tento fakt nastiňuje znevýhodnění rurální společnosti oproti městské. Vzhledem k situaci tradiční pojem Čínské rodiny ustupuje poněkud do pozadí. Hodnota finanční částky, kterou jsou rodiny nuceny zaplatit šplhá až do výše jejich ročního výdělku.⁶⁰

---

⁵⁸ FONG, Mei. *One child: Life, love and parenthood in modern China*. London, UK: Oneworld, 2016. ISBN 978-1-78607-056-2.

⁵⁹ KROEBER, Arthur R. *China's economy: What everyone needs to know*. New York, USA: Oxford University Press, 2016. ISBN 978-0-19-023903-9. str. 67-88.

⁶⁰ *Economist* [online]. [cit. 2018-03-23]. Dostupné z: <https://www.economist.com/news/special-report/21731495-shortage-brides-bending-chinese-society-out-shape-distorted-sex-ratio>

2.6.6.2 Ekologie

Ekonomickou výhodu městského obyvatelstva na úkor venkovského zmírňuje ekologické zatížení měst. Přelidněná města jsou velice znečištěná. Míra znečištění ovzduší je tak veliká, že v čínských metropolích není často vidět na nebe. Před uskutečněním LOH v Pekingu v roce 2008 byla přijata opatření ke zlepšení ovzduší (auta musela jezdit o polovinu méně aj.). Čínský venkov vykazuje mnohem lepší životní podmínky, co se týče životního prostředí.⁶¹

---

⁶¹ KROEBER, Arthur R. *China's economy: What everyone needs to know*. New York, USA: Oxford University Press, 2016. ISBN 978-0-19-023903-9. str. 158-162.

Vlastní práce

Pro zpracování praktické části práce jsem se rozhodla použít techniku kvalitativního výzkumu a doplnit jej o výzkum kvantitativní. V rámci kvantitativního výzkumu jsem zvolila metodu dotazníkového šetření. Kvalitativní výzkum jsem založila na sběru dat v rámci polostrukturovaných rozhovorů. Metodologická triangulace mi následně umožnila využít výhod obou technik.

3.1 Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum spočíval na datech získaných ze semistandardizovaných rozhovorů s použitím otevřeného typu otázek. Rozhovory byly uskutečněny se 4 respondenty během února a března 2018. Před jednotlivými interview jsem vytvořila relevantní seznam otázek, tedy takový, aby otázky odpovídaly účelu a cíli diplomové práce, a aby byly zároveň relevantní ve vztahu k respondentům. Otázky se týkaly vlivu a důsledků politiky jednoho dítěte na čínskou společnost a existenci a hloubku společenských problémů s populační politikou spojených. Dále se otázky týkaly tématu moderní čínské rodiny a zajímalo mě, jaký názor mají dotazovaní, na uvolnění politiky jednoho dítěte a společenských změn s tím spojených.

V roli tazatele jsem při rozhovorech pokládala otázky z tohoto seznamu a případně jednotlivé otázky spontánně doplnila podotázkou v souvislosti s odpovědí respondenta. Tento seznam je v přílohách práce uveden v českém jazyce. Rozhovory s respondenty 1 a 2 jsem nahrála na zvukovou stopu, kterou jsem později zpracovala. U respondentů 3 a 4 jsem využila psané poznámky.

3.1.1 Respondenti

Respondent	Věk	Pohlaví	Národnost	Aktuální bydliště	Rodinný stav	Dosažené vzdělání	Počet sourozenců
1 – sinoložka	29	Žena	Česká	ČR - Žďár n. Sázavou	Vdaná	VŠ - magisterské	X
2 – Číňan	31	Muž	Čínská	ČR - Žďár n. Sázavou	Ženatý	VŠ - magisterské	0
3 – Číňan	39	Muž	Anglická	Velká Británie - Swindon	Ženatý	VŠ - bakalářské	1
4 – Číňan	35	Muž	Čínská	Čína - Sian	Svobodný	VŠ - bakalářské	0

Tabulka 4 - seznámení se s respondenty kvalitativního výzkumu

Respondenti 1 a 2 jsou manželský pár. Respondentka je vystudovaná sinoložka, která v Číně žila 8 let. V Číně studovala a zároveň pracovala pro cestovní agentury, jako překladatelka a tlumočnice. Respondent 2 pochází z jižní Číny. V Číně byl učitelem angličtiny, překladatelem, tlumočnickem a v neposlední řadě také organizoval pro děti a jiné skupiny zájemců jazykové (výuka aj) pobyty v Číně. Tento pár se seznámil v Číně a mají roční dceru. Od poloviny roku 2016 žijí v České republice, konkrétně ve Žďáru nad Sázavou. Rozhovor byl proveden po osobním setkání a to v českém jazyce s respondentkou 1 a v anglickém jazyce s respondentem 2.

Respondent 3 je Číňan (i přes občanství, které získal ve VB se cítí být Číňanem), který dlouhodobě žije ve Velké Británii. Jeho rodiče se (konkrétně do Anglie) přestěhovali již před 30 lety. Respondent žije ve městě Swindon západně od Londýna, kde se žíví jako manager restaurace, ve které vlastní podíl. Respondent má mladšího bratra a jeho rodiče žijí v Londýně. Dotazovaný je ženatý a má dva syny. Rozhovor byl veden v anglickém jazyce, taktéž na základě osobního setkání.

Respondent 4 je Číňan žijící v 8 milionovém Sianu v centrální části Číny. Žíví se jako programátor. Respondent je svobodný a nemá žádné sourozence. Respondent je svobodný. Rozhovor s ním byl veden po Skypu v anglickém jazyce.

3.2 Kvantitativní výzkum

V rámci kvantitativního výzkumu jsem vytvořila dotazníkové šetření, které obsahovalo 29 otázek. Dotazník byl vytvořen na portálu Vyplň to (<https://www.vyplnto.cz/>), který nabízí vytvoření online dotazníku a sofistikovaného vyhodnocení dat. Samotné dotazníkové šetření bylo respondentům zasláno na sociálních sítích nebo emailem. Průměrná doba vyplňování dotazníku byla 2 minuty a 58 vteřin. Sběr dat probíhal v průběhu měsíce března 2018 a byl ukončen 26. 03. 2018. Celý dotazník je obsažen v příloze práce (v českém i čínském jazyce).

Dotazník byl přeložen do čínského jazyka. Důvodem tohoto překladu byla větší dostupnost pro čínské obyvatele a s tím i předpokládaný vyšší počet potenciálních respondentů. Zároveň se tím eliminovala jazyková bariéra, která mohla zapříčinit neporozumění otázkám, což mohlo vést ke zkreslenému výsledku výzkumu a tím značně snížit validitu odpovědí. V neposlední řadě byla překladem do čínského jazyka téměř vyloučena možnost, že by na dotazník odpovídali nesprávnní lidé, kterým nebyl tento dotazník určen. Dotazník přeložil Vladimír Škultéty, který se žíví jako překladatel, tlumočník a učitel čínského jazyka.

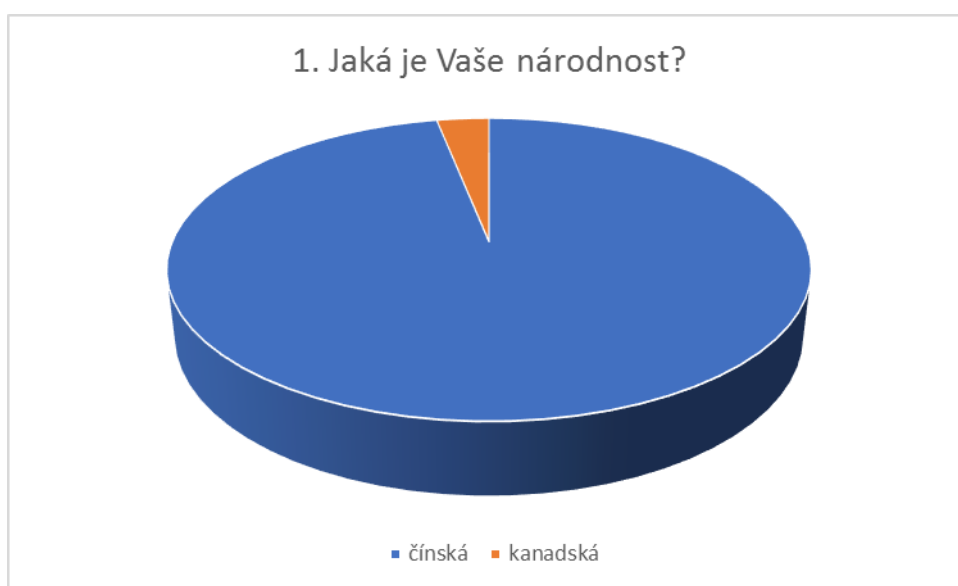
Respondenty jsem získávala s využitím vlastních kontaktů, které mám ze dvou návštěv Číny. Dále jsem se přihlásila do otevřených skupin na sociálních sítích, které jsou tvořeny převážně Číňany. Zároveň jsem požádala své známé, o kterých jsem se domnívala, že by mohli znát nějaké čínské občany, aby jim dotazník rozeslali. Celkově jsem získala 96 responsí. Mezi respondenty bylo 93 čínských občanů a 3 občane Kanady. Z celkového počtu respondentů žije 68 v Číně, 18 v Itálii, 4 ve Francii, 2 v Kanadě, 1 ve Velké Británii, 1 v České republice, 1 v Japonsku a 1 v Hong Kongu (další kategorizace bude uvedena v následující kapitole).

Z celkového počtu otázek bylo 27 uzavřených a 2 polootevřené. Pro použití uzavřených otázek jsem se rozhodla z důvodu jejich snadného kódování a analyzování odpovědí, neboť jsou standardizované a lehce se porovnávají. Důležitý faktem pro mne bylo i to, že neovládám čínský jazyka a vyhodnocování odpovědí by bylo složité a byla by nutná pomoc odborníka. Polootevřené otázky byly použity pouze při zjišťování občanství a místa bydliště respondentů. U těchto otázek byla uvedena kromě možnosti *čínské a Čína* možnost *jiné (vypsát)*. Při vyhodnocení těchto odpovědí jsem využila pomoc sinoložky, se kterou jsem dělala rozhovor. (Tento rozhovor je obsažen v kapitole

kvalitativní výzkum.) Odpovědi na otázky obsahovaly proměnné ordinálního, nominálního i intervalového charakteru v souvislosti s konkrétní otázkou. Mimo otázek, sloužící ke kategorizaci respondentů, jsem zvolila i otázky, jejichž zodpovězení bylo nepovinné. Těmito otázkami jsem chtěla umožnit dotázaným lidem větší komfort a aby měli možnost vyhnout se, pro ně, citlivým tématům. Citlivost otázek vnímá každý jedinec subjektivně. Dobrovolným zodpovězením otázek jsem se proto snažila vyvarovat možného kulturního nedorozumění, které mohlo vzniknout s ohledem ke kulturním rozdílům, mezi mnou (zadavatelem dotazníku) a respondenty z Číny. V dotazníkovém šetření bylo pětkrát použito větvení dotazníku. Použití filtračních otázek v dotazníku zajistilo vyloučení irelevantních dotazů pro respondenta, který nespadal do kategorie, pro kterou byly otázky určeny. Filtrační otázky byly následující: otázka číslo 7 (vyloučení otázky číslo 8 při odpovědi - *I a více*), otázka číslo 9 (vyloučení otázek číslo 10 – 12, při jiné odpovědi než - *Svobodný/á a nemám partnera/ku*), otázka číslo 13 (vyloučení otázky 14 při odpovědi - *Ne*) otázka číslo 18 (vyloučení otázek 19 – 23 při odpovědi - *Ne*) a otázka číslo 19 (vyloučení otázky 20 při odpovědi - *I*).

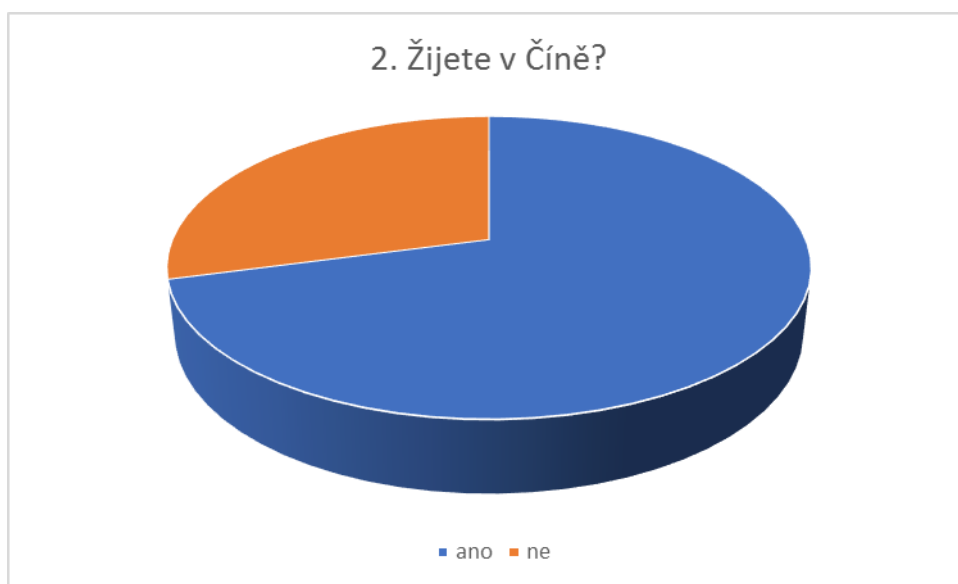
3.2.1 Respondenti

V této kapitole jsou za použití výsečových a sloupcových grafů popsány jednotlivé kategorie respondentů dotazníkového šetření. Celkový počet respondentů byl 96 osob. Kategorie jsou nástrojem pro následné vyhodnocení souvislostí a závislostí mezi jednotlivými kategoriemi respondentů a otázkami v dotazníku.

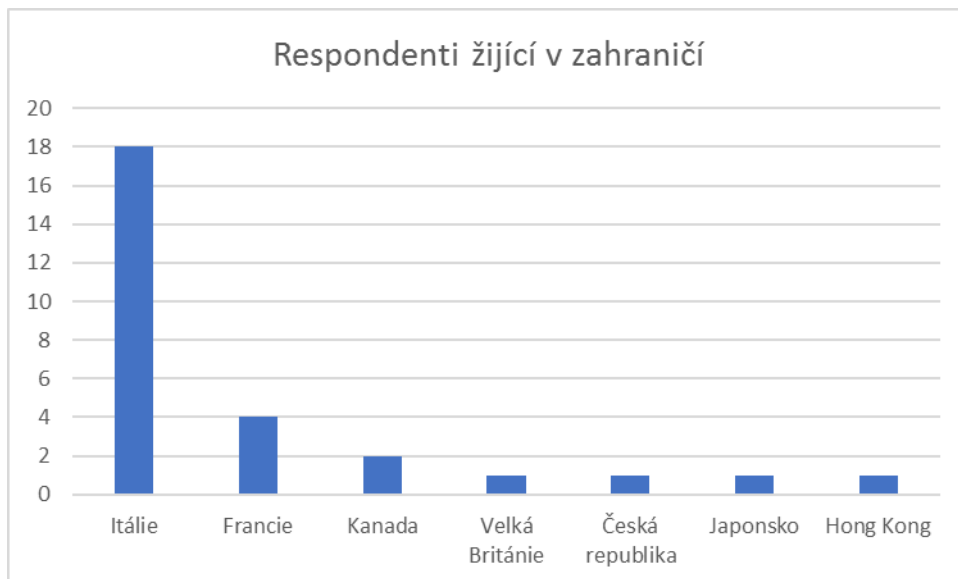
Graf 1 – Otázka z dotazníkového šetření č. 1

Mezi respondenty je 93 osob (96,88 % respondentů), kteří mají čínské občanství. Kanadským občanství disponují 3 respondenti (3,12 % respondentů). Na respondenty z Kanady mám přímý kontakt. Vím, že jsou potomky čínských emigrantů, a proto jsem do mého výzkumu zahrnula i jejich odpovědi. Tato otázka je polootevřená s možností vypsát jiné než čínské občanství.

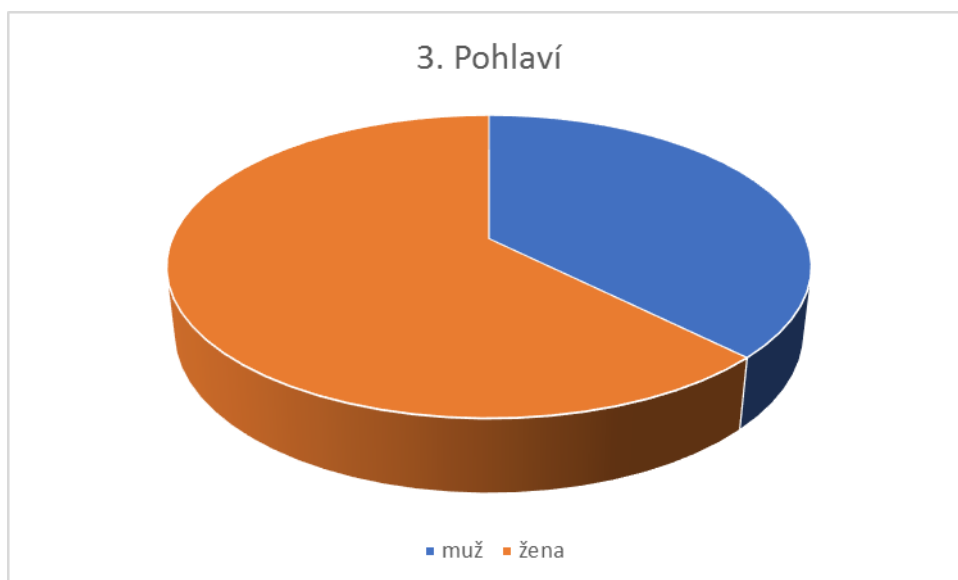
Graf 2 - Otázka z dotazníkového šetření č. 1

Na výsečovém grafu je zobrazený poměr mezi respondenty žijících v Číně (70,83%) a Číňanů, žijících v jiné zemi (29,17%). Stejně jako u předchozí otázky je i tato otázka polootevřená s možností jiná země, než Čína. V tom případě měl respondent možnost vypsát, o jakou zemi se jedná.

Graf 3 - Respondenti žijící mimo území Číny (počet v jednotlivých zemích)

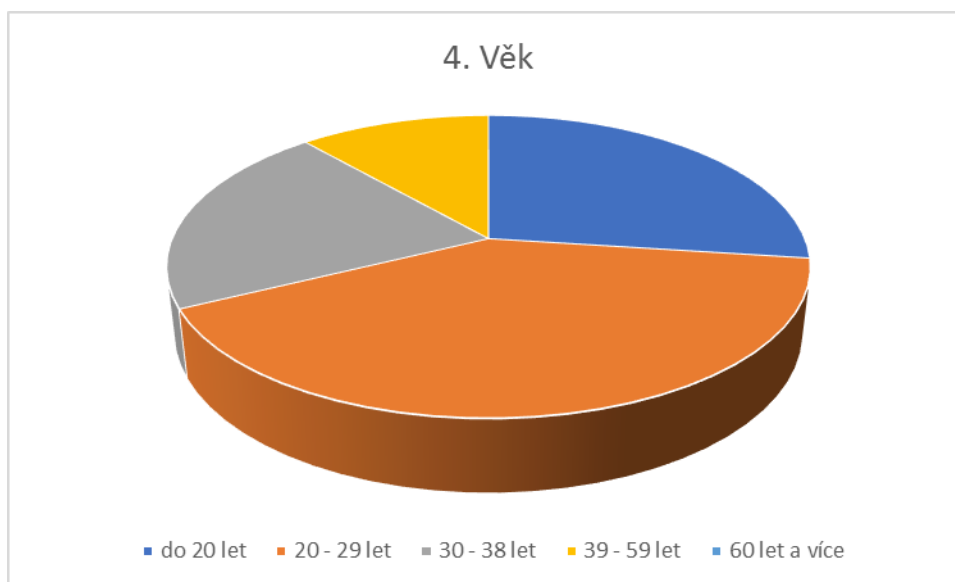
Největší skupinou čínských respondentů žijících v zahraničí jsou ti, kteří žijí v Itálii. Druhou nejpočetněji zastoupenou zemí je Francie. Tento fakt je způsobený tím, že jeden z kontaktů, který mi pomáhal s rozposláním dotazníkového šetření, byla učitelka italštiny a francouzštiny pro Číňany. Většina z těchto respondentů byli jejími studenty. Další země, které se v renspondích vyskytly, jsou Kanada, Velká Británie, Česká republika, Japonsko a čínský Hong Kong.

Graf 4 - Otázka z dotazníkového šetření č. 3

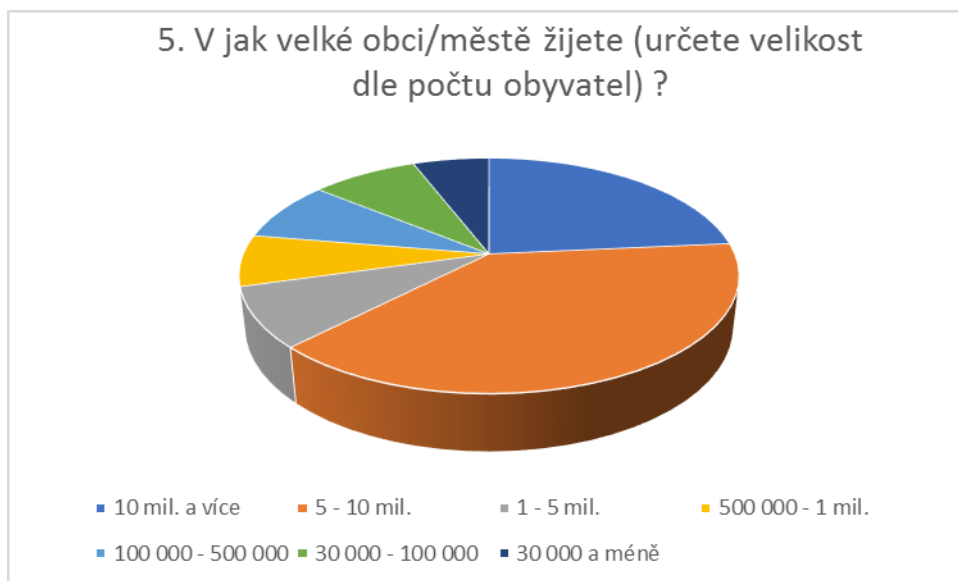
Z grafu je zřejmé, že dotazník vyplnilo více žen než mužů. Respondentek je 60 z celkového počtu 96 respondentů, což je ekvivalentem 62,5 % respondentů. Mužů

odpovědělo 36, tedy 37,5 %. Ačkoli vzorek není veliký, je zajímavé zjištění, že tento poměr neodpovídá balančnímu nepoměru v čínské společnosti, který vykazuje opačné hodnoty, tedy více mužů nežli žen.

Graf 5 - Otázka z dotazníkového šetření č. 4

Pro kategorizaci věkové struktury tázaných číňanů jsem zvolila možnost intervalové odpovědi. Kategorii 30 – 38 let jsem zvolila z toho důvodu, že během těchto let byla politika jednoho dítěte v Číně zavedena. Lze tedy sloučit první 3 kategorie do 1. a to jak těch respondentů, kteří se narodili během průběhu restriktivní populační politiky a dalších 2 kategorií (39 -59 a 60 let a více) , kde byli respondenti přímo ovlivněni populační politikou, například při zakládání svých rodin. Avšak lidé středního věku již také mají rodiny a je proto potřebné mít kategorií více. Nejpočetněji zastoupenou věkovou kategorií tvoří skupina 20 – 29 let, což odpovídá 40,63 % responsí. Věková skupina do 20 let tvoří 27,08 % respondentů a skupina 30 – 38 let je zastoupena 20,83 %. Při zmíněném sloučení reprezentuje tato skupina drtivou většinu respondentů a to 88,54%. V kategorii 39 – 59 let je respondentů pouze 11, což je ekvivalentem 11,46 % a v kategorii 60 let a více není respondent žádný.

Graf 6 - Otázka z dotazníkového šetření č. 5

V grafu č. 6, jsou zpracovány odpovědi respondentů na otázku v jak velkých obcích či městech žijí. Z došlých odpovědí vyplynulo, že 38,82 % lidí žije ve velkých městech, která mají od 5 – do 10 milionů obyvatel. V metropolích nad 10 milionů žije 23,53 % respondentů. Těmito městy jsou v Číně: Šanghaj, Peking, Tchien-ťin, Gunagzhou a Šen-čen.⁶² Stejným procentuálním zastoupením a to 8,24 % jsou zastoupeni respondenti z měst o velikostech: 1 – 5 milionů, 100 000 – 500 000 a 30 000 – 100 000 obyvatel. Města o velikosti 500 000 – 1 milion obyvatel jsou reprezentovány 7,06 % respondenty a v městech, která mají 30 000 obyvatel a méně žije 5,88 % dotázaných. Lze tedy konstatovat, že více než polovinu respondentů tvoří ti, co žijí ve velkých městech.

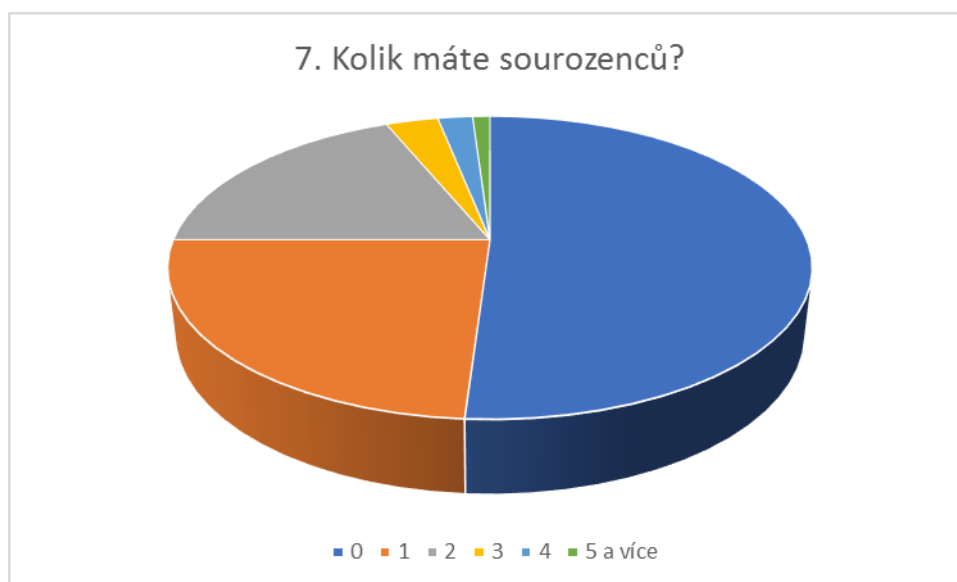
⁶² *Tajemná Asie* [online]. [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <https://tajemnaasie.cz/cina-nejlidnatejsi-mesta-ciny/>

Graf 7 - Otázka z dotazníkového šetření č. 6

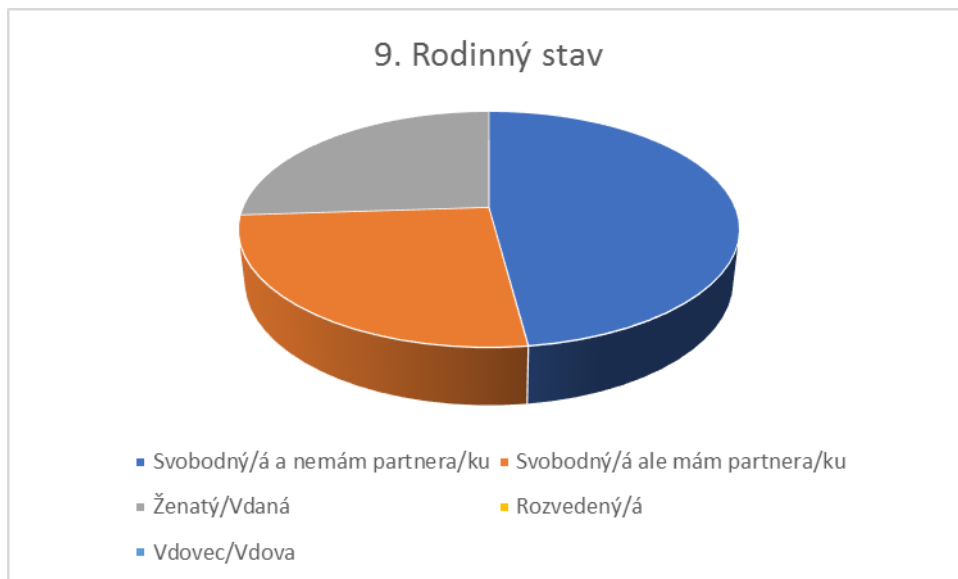
Z grafu vyplývá, že více než polovina respondentů má vysokoškolské vzdělání. Největší část z nich tvoří ti, co dosáhli na bakalářský stupeň studia na vysoké škole a to celkem 47,83 %. Magisterský stupeň studia ukončilo 20,65 % a doktorandské studium má 3,26 % respondentů. Středoškolského vzdělání dosáhlo 27,17 % Číňanů. Pouze jeden z dotazovaných dosáhl základního vzdělání, což reprezentuje 1,09 % z celkového počtu respondentů.

Graf 8 - Otázka z dotazníkového šetření č. 7

Kategorizační otázka č. 7 zní – *Kolik máte sourozenců?* V její praktické části se zaměřuje na rozdílné odpovědi jedináčků (možných malých císařů), a těch, kteří mají

nějakého sourozence. Jedináčky zastupuje nadpoloviční většina (51,04 %) respondentů. Dotazovaných, kteří mají 1 sourozence je 23,96 %. Sloučením kategorií 2,3,4 a 5 a více a vytvořením kategorie 2 a více se dozvíme, že tato kategorie je zastoupena 25 %.

Graf 9 - Otázka z dotazníkového šetření č. 9

Otázka na rodinný stav respondenta je otázkou kategorizační a zároveň filtrační. Pro ty tázané, kteří odpověděli *Svobodný/á a nemám partnera/ku* (47,92 %) je zobrazen set otázek č. 10 – 12. Svobodným, co mají partnera (26,04 %) a ženatým či vdaným (26,04 %) se tyto 3 otázky nezobrazují

3.3 Výzkumné šetření

Jak již bylo zmíněno v úvodní kapitole vlastní práce, výzkum byl koncipován triangulací výzkumných metod a to dotazníkového šetření a rozhovorů. Jednotlivé metodiky se vzájemně doplňují. Výhodou dotazníkového šetření je možnost získání většího vzorku respondentů a výhoda rozhovorů mi umožňuje hlubší analýzu a pochopení dané problematiky tak, jak ji vnímá respondent.

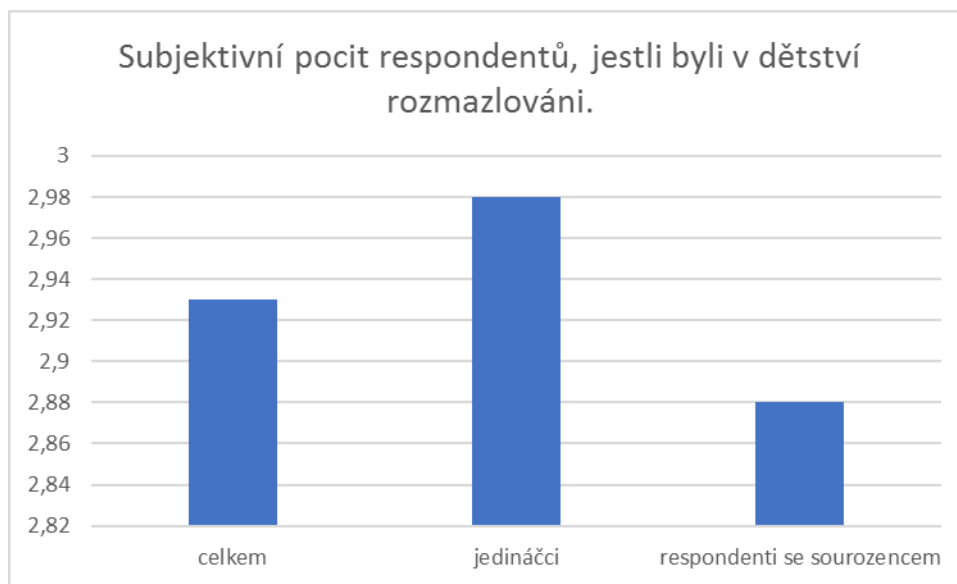
Po prezentaci jednotlivých metod a respondentů jsem se rozhodla jednotlivé odpovědi z kvalitativní i kvantitativní metody výzkumu sloučit do jednotlivých kategorií. Učinila jsem tak pro jednodušší interpretaci daných zjištění v rámci výzkumného šetření a zároveň mi to umožnilo přehlednou diferenciaci odpovědí v závislosti na typu kategorie respondentů.

3.3.1 Společenské problémy

Souhrn sociálních problémů, které se vztahují k politice jednoho dítěte v Číně, je uveden v teoretické části práce. Otázky k výzkumu byly nastaveny tak, aby se dalo zjistit, zda čínská společnost vybrané sociální problémy doopravdy vnímá jako problémy a s jakou intenzitou.

3.3.1.1 Malí císařové

Otázka v dotazníkovém šetření č. 16 *Cítil/a jste se být v dětství rozmazlovaný/á?* byla položena všem respondentům. Cílem bylo analyzovat rozlišnost odpovědí v závislosti na tom, zda je respondent jedináček, či nikoli. Otázka byla nepovinná a odpovědělo na ní 86 dotazovaných z celkového počtu 96 respondentů. Možnosti odpovědí jsem zvolila následující: Ano = 1, Spíše ano = 2, Spíše ne = 3 a Ne = 4. Tyto odpovědi jsem převedla pomocí kódování, na numerické hodnoty, pro jejich snazší interpretaci. Odpovědi všech respondentů jsou následující: 8,14 % pro 1, 33,72 % pro 2, 15,12 % pro 3 a 43,02 % pro 4.

Graf 10 - pocit rozmazlenosti

Na ose x jsou uvedeny kategorie respondentů a na ose y koeficient, který znázorňuje odpovědi respondentů na názor, zda byli rozmazlováni. Škála koeficientu je v rozmezí 1 – 4 , s tím že hodnoty blíží se 1 znamenají pocit rozmazlenosti a hodnoty blíží se 4 naopak reflektují respondentův pocit, že rozmazlován nebyl. Z dotazníkového šetření vyplývá, že problém malých císařů, coby generaci „rozmazlených jedináčků“, mnou oslovený vzorek respondentů nepovažuje za sociální problém, protože je to právě skupina

jedináčků, která dosahuje nejvyššího koeficientu a to 2,98. Respondent 4 na toto téma dodává: „Rozmazlovaný jsem jako dítě byl, ale kdo ne? Dětství jsem měl šťastné a nepociťuji na sobě nějaké negativní následky výchovy svých rodičů. Avšak tento problém se řeší v souvislosti s novými rekruty v armádě, kteří výkon své funkce nezvládají a na tuto práci se nehodí, protože to jsou moc slabí jedinci.“

Kontingenční otázka v dotazníku č. 8 *Pocítil/a jste někdy diskriminaci z důvodu, že jste jedináček?* odkazuje na teorii, že jsou jedináčci diskriminováni zejména při pracovních pohovorech a namísto nich jsou upřednostňováni žadatelé, kteří mají sourozence. Ale ani tento společenský jev se v dotazníkovém šetření nepotvrdil. Otázka byla určena pouze pro respondenty, kteří nemají sourozence. Na otázku odpovědělo 46 z celkového počtu 49 dotázaných. Více než 60 % respondentů diskriminaci toho typu vůbec nepocítilo.

Bezmála 35 % odpovědělo *spíše ne* a pouze 2 respondenti odpověděli *spíše ano*. Variantu *ano* nezvolil žádný z respondentů.

Na toto téma odpověděl respondent 2: „*Je pravdou, že jedináčci v Číně nebývají dobrými řadovými zaměstnanci. Jsou vysoce ambiciózní a po roce práce ve firmě by nejraději byli na pozici ředitele. Pravdou však zůstává, že jedináčci jsou ve vysokých funkcích velmi dobří*“.

Respondent 3 se vyjadřuje: „*Neříkám, že se v zaměstnání nemohou vyskytnout případy diskriminace z důvodu, že je někdo jedináčkem, ale nedomnívám se, že je to významný problém. V mé generaci jsou skoro všichni jedináčky, to by poté neměl kdo pracovat*“.

3.3.1.2 Problém 4:2:1

Otázka č. 29 *Pociťujete tlak ze strany rodiny?* byla součástí dotazníkového šetření, které mělo posoudit tlak na čínské respondenty ze strany rodiny a to, jak ho oni sami subjektivně vnímají. S ohledem na vývoj demografických ukazatelů a zároveň s přechodem od tradičního uspořádání čínských rodin k jejich modernímu modelu se dá předpokládat, že zejména na mladé lidi je vynakládán větší tlak a mívají problém zabezpečit svou rodinu v důchodovém věku. Na otázku odpovědělo 78 z 96 respondentů. Po přepisu odpovědí (ano, spíše ano, spíše ne a ne) do numerických hodnot (1, 2, 3 a 4 - viz. kapitola 4.4.1.1 Malí císařové) z šetření vychází hodnota 2,58. To svědčí o skutečnosti, že respondenti tlak ze strany rodiny nepociťují nikterak významně. Při porovnání odpovědí na základě kategorie - počet sourozenců pozorujeme, že jedináčci

cítí tlak rodiny o něco málo více (2,5) než dotázaní, kteří sourozence mají (2,68). Respondent 2 na toto téma říká: „*Je těžké říct, jestli je velký tlak na mladé Číňany způsobený politikou jednoho dítěte. Velký tlak je na děti, co se týče studia. Když se ujmula KS moci, nebylo v Číně nic a vzdělání bylo klíčem ke zlepšení situace rodin, tak i celé společnosti. Tím si vysvětlují tento občas přehnaný tlak na děti. Otázka velkého tlaku se však týká i rodičů. V méně rozvinutých zemích (do kterých Čína bezesporu ve 20. století patřila) bývá zvykem mít velký počet dětí a doufat, že alespoň jedno uspěje a o rodinu se postará. Kvůli politice jednoho dítěte nemají rodiče na výběr a musejí investovat co nejvíce do svého jediného potomka, aby měli zajištěné důstojné stáří. Takto se pak tlak z rodičů přenesl na děti.*“

V dotazníkovém šetření byla položena otázka č. 17 *Jakým způsobem se zabezpečujete na důchod?* Mezi respondenty nebyli ti, kteří již jsou v důchodovém věku. Proto na tuto otázku odpovídali pouze respondenti, kteří jsou v produktivním věku. Zodpovězení této otázky nebylo v dotazníku povinné a respondenti mohli zaškrtnout více vyhovujících odpovědí. Celkem bylo shromážděno 127 odpovědí.

Graf 11 - Otázka z dotazníkového šetření č. 17

Ze sloupcového grafu vyplývá, že nejvíce odpovědí (32) získala možnost *zatím se nezabezpečuji*. Mezi respondenty je mnoho mladých lidí a vezmeme-li v úvahu věk respondentů, tak se podíl této odpovědi snižuje s přibývajícím věkem. V kategorii do 20 let se o zabezpečení na důchod nezajímá téměř polovina respondentů. V kategorii 20 – 29 let je to už jen třetina, stejně tak jako v kategorii 30 – 38 let. V kategorii 39 – 59 již takto

neodpověděl žádný z respondentů. Těch, kteří doufají, že se o ně ve stáří postarají děti je pouze 7. Důvěru ve stát, co se týče důchodového zajištění má pouze 13 respondentů. Respondentka 1 uvádí: „*My se naštěstí o manželovi rodiče starat finančně nemusíme. Jsou rozvedení, otec má novou rodinu a matka vlastní firmy a nemovitosti a také pobírá slušný důchod, řekla bych, že je to ekvivalent českého průměrného důchodu. Naopak ona nám v současné situaci finančně vypomáhá. Ve stáří se o otce bude pravděpodobně starat jeho nová rodina, ale matku budeme mít na starosti my. Domy důchodců v Číně moc nefungují, nebo jsou drahé. Manžel jako její jediný syn nemá jinou možnost.*“

Respondent 4 se vyjadřuje k problému 4:2:1: „*Až nám bude 40 nebo 50 let, zjistíme, že je nemožné starat se o rodiče stejně, jako oni byli zvyklí se starat o jejich rodiče a jak to od nás pravděpodobně očekávají. To jsou ti, kteří budou trpět nejvíce, kvůli problému 4:2:1, protože ve věku 70 – 80 let nebudou schopni vnímat tyto změny. Pravděpodobně vláda vytvoří nějaké instituce a vyškolí profesionály, kteří se o lidi ve stáří budou starat. Takže až já budu v důchodovém věku, tyto instituce už v Číně budou zavedené.*“

Odpověď respondent 4 k otázce důchodů v Číně je: „*V Číně existuje určitá forma penzijního systému. Penzijní fond se dělí na fond pro normální občany a na fond pro ty vyvolené, kteří pracují ve vládním sektoru. Členové vlády pobírají z fondu více než do něj vkládají, naopak řadoví lidé platí více než – li v budoucnu získají. Největší problém však je, že v budoucnu bude málo mladých lidí, kteří budou do fondu peníze vkládat a bude velké množství starých lidí, očekávajících příjem z fondu. Řešení alespoň částečné vidím v tom, že mladí budou v budoucnu vkládat do fondů větší obnos peněz a bude posunut důchodový věk, neboť v Číně je oproti Evropě tento věk nižší. Tuším, že ženy chodí do důchodu v 55 letech a muži v 60. Paradoxem, co se týče politiky jednoho dítěte je, že při zavádění politiky vláda vydala prohlášení (to se týká generace mých rodičů), že jedno dítě stačí a že vláda se o ně ve stáří postará. Během 10 – 15 let se tento příslib změnil na „*My Vám ve stáří pomůžeme*“ a nyní prohlašují „*Nemůžete se spoléhat, že se o Vás ve stáří bude starat stát*“. Z toho soudím, že vláda na tento problém není zcela připravená. Domnívám se, že se vláda bude pokoušet propagovat starý koncept rodin. Bude propagovat zodpovědnost mladých lidí starat se o své rodiče a zároveň jak nemorální by bylo, kdyby se o ně jejich jediné dítě nepostaralo.*“

3.3.2 Partnerské vztahy

V rámci kapitoly partnerské vztahy jsem použila pro interpretaci výsledků výzkumu dva sety, převážně kontingenčních otázek. První soubor odpovědí se bude týkat kategorie nezadaných respondentů. Druhá skupina otázek byla určena těm respondentům, kteří mají partnera nebo manžela/manželku.

3.3.2.1 Kategorie respondentů – nezadaní

V dotazníkovém šetření byla položena otázka č. 10 *Domníváte se, že je obtížné najít si partnera?*, u které se zaměříme na rozdílnost odpovědí dle pohlaví respondentů. Cílem bylo zjistit, jaký je vliv nepoměru mužů a žen v čínské společnosti, při hledání partnera v současné Číně. Otázka je kontingenční a cílovou skupinou respondentů byli nezadaní respondenti. Celkově tuto otázku zodpovědělo 42 osob z toho 14 mužů a 28 žen. Odpovědi jsem opět převedla na numerické hodnoty a to následovně: ano = 1, spíše ano = 2, spíše ne = 3 a ne = 4. Průměrný koeficient z celkového počtu odpovědí je 2,33. U mužů je tento koeficient nižší. Jeho hodnota dosahuje 2,14 a hodnota u respondentek naopak průměr převyšuje s hodnotou 2,42. Lze tedy konstatovat, že muži hledání partnerky považují za obtížnější než ženy.

Respondent 4 se vyjádřil k otázce nepoměru mezi muži a ženami následovně: *„Genderový nepoměr je problém zejména ve vesnických oblastech, kde je mnohem více mužů než žen. Muži na vesnicích nedisponují velkými finančními prostředky, a proto se ženy z vesnic vydávají hledat štěstí do větších měst. Ve městech tento nepoměr není tak patrný, ale i tak čísla svědčí v neprospěch mužů. Avšak i ženy mohou mít problém najít si partnera a to právě ve městech. Jsem toho názoru, že ženy jsou nejatraktivnější, řekněme do 30 let a v tomto věku studují, nebo si budují kariéru. Naproti tomu muži, kteří se zaměřují na kariéru a jsou finančně zabezpečeni, jsou kolem svého 40. roku života schopni snáze si najít (zpravidla) mladší partnerku.“*

Respondent 3 odpovídal na otázku, jak velký je podle něj problém nepoměru mezi pohlavími v čínské společnosti: *„Významného nepoměru mezi muži a ženami v Číně si nevšímám. Avšak jestli je to významný problém, tak je Čína jediná země na světě, která ho dokáže vyřešit. Umím si představit možnou propagandu za účelem zplození více holčiček, nebo nabídku finanční odměny rodinám, kterým se narodí holčička.“*

Na otázku č. 11 *Angažuje se do hledání partnera Vaše rodina?* odpovědělo 41 nezadaných respondentů. Většinu, tedy 63,41 % dotázaných, se do hledání partnera rodinní příslušníci nevměšují, zbylým 36,59 % ano.

Respondentka 1 uvedla: *„Než jsme se s manželem poznali tak mu jeho matka ustavičně dohazovala potencionální partnerky.“*

Otázku č. 12 *Cítíte tlak ze strany rodiny, že byste si měl/a najít partnera/ku?* zodpovědělo celkem 43 dotazovaných. Po převedení odpovědí do numerických hodnot (ano = 1, spíše ano = 2, spíše ne = 3 a ne = 4) a následného výpočtu průměru, vyjde hodnota 2,88. Výše hodnoty naznačuje, že se respondenti spíše přiklánějí k názoru, že se necítí být pod tlakem ze strany rodiny v tomto kontextu.

Respondent 4 byl dotazován na stejnou otázku a zde je jeho reakce: *„Čím jsem starší, tím cítím tlak vyšší. Rodiče jsou již ve věku, kdy mají jejich přátelé vnoučata. Jde znát, že by si již také nějaké přáli. Zároveň mi však do výběru partnerek nikdy nemluvili, jak tomu slýchám u mých kolegů v práci.“*

Otázka s číslem 13 *Využili jste někdy služeb seznamovací agentury?* je otázkou filtrační, povinnou a určenou všem respondentům. Navazuje na ni (v případě kladné odpovědi) kontingenční otázka č. 14 *Jak drahá tato služba byla na škále 1 (levná) – 5 (drahá)?* Otázky jsou ve výzkumu použity v návaznosti na teoretickou část. V té je uvedena, jako jeden z druhotných jevů genderové dysbalance, zvýšená poptávka po těchto službách a s tím související vyšší ceny vynakládané za jejich zprostředkování. Toto se však nepodařilo potvrdit, neboť naprostá většina tedy 91/96 respondentů, tuto službu nikdy nevyužilo. Zároveň na ní navazující otázka, týkající se ceny služby, na kterou odpověděl nereprezentativní vzorek 5 respondentů, vykazuje na škále 1 – 5 průměrnou hodnotu 2,6. Tedy ani cena nabízených služeb není dle respondentů drahá.

3.3.2.2 Kategorie respondentů – Zadaní, ženatí, vdané

Na otázku č. 15 *Jaký je věkový rozdíl mezi Vámi a partnerem?* odpovědělo celkem 42 respondentů. Snahou bylo vyhodnotit průměrný věkový rozdíl na základě pohlaví respondentů. Mezi respondenty je 22 mužů a 24 žen. Odpovědi byly koncipovány tak, aby respondent do vybrané odpovědi (jsem starší o ... let nebo jsem mladší o ... let) doplnil počet let, který ho dělí od jeho/její partnerky/partnera. Celkem 15/22 mužů tohoto výzkumu je starších než jejich partnerka a to v průměru o 4,13 roky. Starší

partnerku má naopak pouze 7/22 mužů a věkový rozdíl mezi nimi činí v průměru 2,42 roky. Počet žen, které jsou mladší než jejich partner, je vyjádřen poměrem 17/24 a v průměru jsou mladší o 4,94 roky. Starších žen, než je jejich partner je mezi dotazovanými 7/24 a v průměrný věkový rozdíl mezi partnery jsou 3 roky. Z těchto výsledků lze konstatovat, že v čínských párech bývají muži starší než ženy.

Otázka č. 18 *Máte děti?* byla určena jako povinná otázka pro všechny respondenty, neboť je to otázka filtrační. V případě kladné odpovědi následují otázky č. 19 – 23. Z celkového počtu respondentů je 75 % (72) bezdětných a 25 % (24) těch, kteří potomky mají. Lze vyzorovat souvislost mezi rodinným vztahem a počtem dětí, neboť 22 respondentů mající potomky uvedla do svého rodinného stavu: vdaný/ženatá. To je téměř 92 %. Respondenti mající děti nejsou zastoupeni ve věkové kategorii do 20 let. Ve věkové kategorii 20 – 29 má dítě pouze 1 respondent. V kategorii 30 – 38 je respondentů s dětmi 14 a v kategorii 39 – 59 jich nalezneme 9.

Otázka dotazníkového šetření č. 19 *Kolik máte potomků?* je kontingenční otázkou a zároveň otázkou filtrační. Odpověď na tuto otázku byla požadovaná pouze od respondentů, mající děti. Při zodpovězení jiné odpovědi než 1 následuje otázka č. 20 *Máte všechny děti s jedním partnerem?*

Graf 12 - Otázka z dotazníkového šetření č. 19

Z koláčového grafu je patrná převaha těch respondentů, kteří mají pouze jednoho potomka. Konkrétně jich je 19 z celkového počtu 24, což tvoří 79,17 %. Rodiče, kteří mají dvě děti, jsou v tomto výzkumu zastoupeni 12,5 %. Jedno zastoupení v mém dotazníku

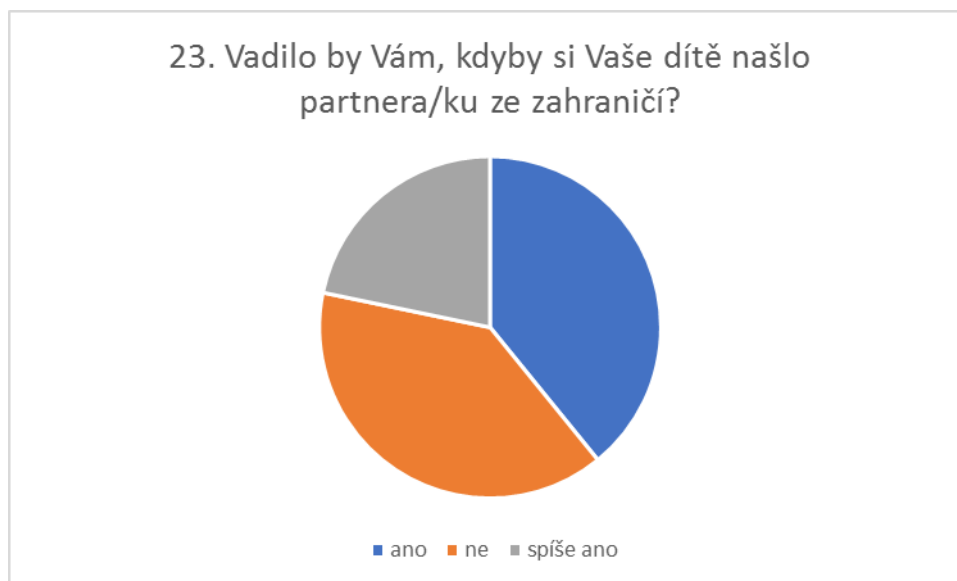
měli respondenti, kteří uvedli, že mají děti 3 respektive 4. Na otázku, zda mají všechny děti s jedním partnerem, odpovědělo všech 5 vícečetných rodičů, že ano.

Otázka č. 21 *Jakého jsou Vaše děti pohlaví?* byla zodpovězena 19 respondenty. Celkem respondenti uvedli pohlaví u 24 dětí z nichž je $\frac{1}{3}$ dívek a $\frac{2}{3}$ chlapců. Tedy 8 dívek a 16 chlapců. Ve výzkumu slouží tato otázka k zjištění dysbalance pohlaví, kterou můžeme na základě dat potvrdit, ovšem tento vzorek není dostatečně velký na to, aby mohl objektivně potvrdit hypotézu, týkající se tohoto společenského problému. Dále tato otázka slouží k vysledování souvislosti s otázkou č. 22 *Podstoupila jste (muži - Vaše partnerka) někdy potrat?* tedy zda u žen, které podstoupily potrat je vyšší šance, že v jejich rodině mají chlapce. Tato souvislost by mohla ve velkém vzorku respondentů dospět k validnímu výsledku výzkumu zaměřeného na potraty podstoupené z důvodu preference mužského potomka. Vzorek v rámci tohoto výzkumu není dostatečně veliký, ale i přesto se v něm tuto souvislost daří vysledovat.

Z počtu 24 responsí uvedlo 14 dotázaných, že (u respondentů mužů jejich partnerky) nikdy potrat nepodstoupili. Naopak 10 dotázaných potrat podstoupilo, což tvoří v tomto nevelkém vzorku 41,67 %. Z těch, kteří potrat podstoupili, mají 2 z respondentů dívky a 6 respondentů chlapce. Je tedy patrné, že pokud respondent potrat podstoupil, má 3 x větší šanci na to, aby jeho dítě bylo mužského pohlaví.

Respondent 4 na téma potratů z důvodu preference mužského potomka dodává: *„Dříve bylo těchto případů mnohem více než dnes. Nejen kvůli nepoměru mužů a žen ve společnosti což bylo způsobeno tím, že vládou bylo striktně zakázáno podstupovat tyto zákroky. Avšak vždycky se dal najít způsob, jak zákon obejít. V Číně je velký problém korupce a doktoři leckdy za úplatu tuto službu nastávajícím matkám umožnili. Také vím o tom, že se za těmito praktikami jezdilo do Hong Kongu. Dnes je těchto případů mnohem méně.“*

Respondentka 1 odpovídala na téma potratů: *„Když žena čekala trojčata nebo čtyřčata, musela jít na zákrok kde jí byl odejmut nadbytečný počet plodů, protože výjimka z politiky jednoho dítěte se vztahovala pouze na dvojčata.“*

Graf 13 - Otázka z dotazníkového šetření č. 23

Na nepovinnou otázku č. 23 *Vadilo by Vám, kdyby si Vaše dítě našlo partnera/ku ze zahraničí?* odpovědělo celkem 23 respondentů. Opět byla tato otázka zaměřena pouze na respondenty mající děti. Z následujících možností odpovědi: ano, spíše ano, spíše ne a ne odpovědělo necelých 40 %, že by jim to vadilo. Stejně zastoupení měla odpověď ne, tedy že by s tím respondenti neměli problém. Necelých 20 % odpovědělo spíše ano a variantu odpovědi spíše ne ne zvolil žádný z respondentů. Je tedy patrné, že odpovědi respondentů na toto téma nejsou názorově homogenní. Většina dotázaných se přiklání k názoru, že by jim to vadit mohlo.

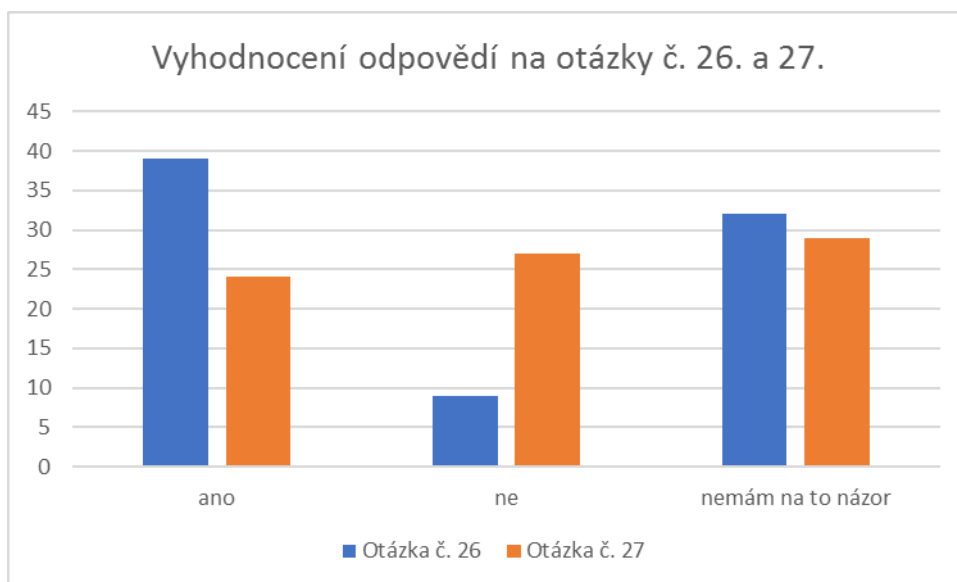
Respondent 2 hovořil na téma partnera/ky ze zahraničí: *„Moji rodiče jsou tolerantní a neměli zásadní problém s tím, že jsem si vzal Češku a žiju v ČR. Samozřejmě to netěší mou matku z důvodu 4:2:1 struktury, avšak já i manželka víme, že pokud se nebude o sebe matka schopna postarat sama, budeme tady pro ní my. Mohu však potvrdit, že kupříkladu moji strýcové a tety by velice těžko akceptovali, kdyby si moji bratrance přivedli domů cizinku.“*

Respondent 3 byl dotázán na téma partner ze zahraničí. Jeho odpověď je následující: *„I přesto, že moje rodina žije v Anglii již 30 let, neumím si představit, že bych domů přivedl partnerku nečínského původu. Moje žena je Čiňanka, takže já jsem tenhle problém řešit nemusel. Můj bratr je však stále nezadaný a rodiče mu stále opakují, že Britku mu jako partnerku neschválí.“*

3.3.3 Politika jednoho dítěte

V této kapitole jsem se zaměřila na vyhodnocení odpovědí respondentů ohledně otázky výzkumu, která souvisí s politikou jednoho dítěte. Zároveň jsem vyhodnotila jejich názor týkající se uvolnění populační politiky, a jak toto uvolnění ovlivnilo náhled respondentů, ohledně velikosti jejich (budoucích) rodin.

Na téma zrušení politiky jednoho dítěte se zaměřují otázky v dotazníku č. 26. *Hodnotíte kladně zrušení politiky jednoho dítěte?* a č. 27. *Byl/a byste pro úplné zrušení omezení počtu dětí?* Zodpovězení těchto dvou otázek bylo nepovinné a možnosti odpovědí byly: Ano, Ne, Nemám na to názor. Na tyto dvě otázky odpovědělo 80 respondentů.

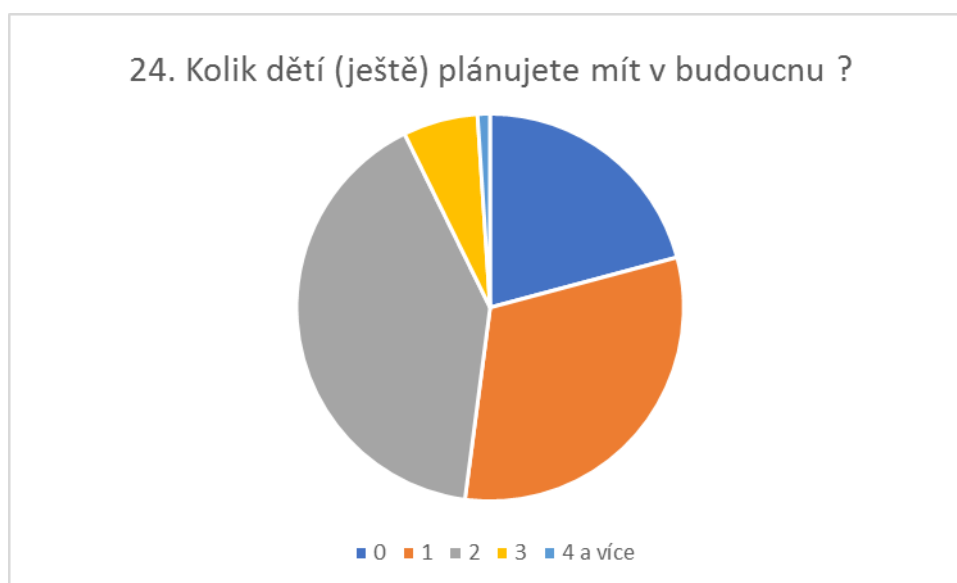
Graf 14 - Vyhodnocení otázek č. 26 a č. 27 z dotazníkového šetření

Zrušení politiky jednoho dítěte hodnotí kladně 48,75 % respondentů, žádný názor na toto téma nemá 40 % respondentů. Záporně ji hodnotí 9 respondentů, což odpovídá 11,25 %. V otázce úplného zrušení populační politiky, která v dnešní podobě omezuje počet dětí na dvě, se však odpovědi respondentů diametrálně liší. Úplné zrušení omezení počtu dětí v Číně by podpořilo pouze 29,63 %. Pro zachování tohoto omezení se naopak vyslovilo 33,33 % respondentů a žádný názor na to téma nemá 37,04 % dotázaných. Z tohoto vyplývá, že Číňané nikterak významně netouží po úplné svobodě, co se týče rozhodování o velikosti vlastních rodin.

Respondent 2 o politice jednoho dítěte: *„Matka velice lituje toho, že nemohla mít potomků více, obzvláště poté, co jsem se přestěhoval do ČR. Pokuta za další dítě byla*

vysoká, mohla šplhat až to výše ročního výdělku rodiny za 5 let. To však není ta nejhorší část. Nejhorší je ten fakt, že pokud jste vládní zaměstnanec (což moje matka byla) je vysoká pravděpodobnost, že Vás z práce vyhodí kvůli tomu, že chcete mít další dítě. Pokud Vás vyhodí ze státní instituce, nebude Vás chtít zaměstnat ani nikdo jiný, a přijdete nejen o příjem, ale i sociální status. Možné řešení obejití zákonů bývalo například odložení potomka do vesnických oblastí (například k prarodičům). Tyto děti mohou jít v budoucnu školy, ale stojí to zhruba 10 x více než u dětí prvorozených a zaregistrovaných.“

Povinnou otázku v dotazníkovém šetření č. 24 *Kolik dětí (ještě) plánujete v budoucnu mít?* zodpovědělo všech 96 dotázaných a na nepovinnou otázku č. 25 *Preferujete určité pohlaví dítěte?* odpovědělo 88 z celkového počtu 96 respondentů .

Graf 15 - Otázka z dotazníkového šetření č. 24

Nejvíce respondentů (39) by si přálo mít v budoucnu 2 děti. Mít jedno dítě si přeje 30 respondentů. Překvapivé zjištění je, že 20 respondentů nechce mít v budoucnu žádné děti. 3 z těchto 20 respondentů již dítě mají. Stále ale zbývá 17 dotázaných, kteří nemají a ani netouží mít potomka. 17 responsí je ekvivalentem 16,32 % z celého vzorku. Mít 3 děti plánuje 6 dotázaných a po 4 a více touží pouze jeden Číňan, který se výzkumu zúčastnil. Zahrneme-li k plánovanému počtu dětí i ty děti, které už někteří z respondentů mají, vyjde průměr 1,69.

Na otázku, zda by upřednostňovali určité pohlaví dítěte odpověděli respondenti neutrálně. Pro většinu, kterou tvoří 77,27 % není důležité jakého pohlaví bude jejich

potomek. 12,5 % oslovených by upřednostnila chlapce před dívkou. Dívku by preferovalo 10,23 % respondentů.

Respondentka 1 odpověděla na toto téma následovně: *„My máme roční holčičku a další dítě plánujeme. Na pohlaví mně ani manželovi nezáleží, ale tchýně mi neustále opakuje, že příští dítě bude kluk, aby to bylo hezky vyvážené. Číňanky věří, že když žena rodí pouze dívky, není zdravá.“*

Otázka č. 28 *Jak drahá je podle Vás výchova dítěte v Číně 1 (levná) – 5 (drahá)?* měla za cíl, zjistit subjektivní názor respondentů na výši prostředků potřebných k výchově potomka v Číně. Odpovědět mohli v rozmezí od 1 do 5, přičemž 1 znamená, že výchova v Číně je levná a číslo 5 naopak výchovu dítěte považuje za velmi drahou. Na tuto nepovinnou otázku odpovědělo 81 dotázaných a průměr z jejich odpovědí je 4,12. To znamená, že výchovu dítěte v Číně, považuje převážná část respondentů za velmi drahou záležitost. Odpověď „velmi drahá“ tedy numerické vyjádření 5 zvolilo 43,21 % z 81 respondentů. Naopak možnost „velmi levná“ = 1 odpovědělo pouze 3,7 % dotázaných Číňanů.

Respondent 4 odpovídal na téma ceny výchovy v Číně následovně: *„Nebojím se, že by uvolnění či případné úplné zrušení politiky mělo za následek nekontrolovatelný „baby-boom“ a to z toho důvodu, že výchova v Číně je tak drahá, že si běžní obyvatelé nemůžou dovolit mít děti více. Veliké sumy vynakládané na elitní školy pro děti jsou podle mě důsledkem politiky jednoho dítěte. Pokud můžete mít jen jedno dítě, je to Vaše „investice“ a chcete, aby se Vám v budoucnu vrátila i s přidanou hodnotou. Soukromé školy toho využívají a z vysoké poptávky těží.“*

Respondent 2 odpověděl na otázku, proč si pro výchovu své dcery vybrali s manželkou Českou republiku: *„Mezi čínskými dětmi je veliká, řekl bych až agresivní kompetitivnost. Je na ně kladen větší tlak a nejsou považovány za výjimečné, dokud neporazí ostatní děti. Dalším důvodem je, že výchova dítěte v Číně je neuvěřitelně drahá. Můj kamarád právě zaplatil ekvivalent 200 000 Kč za školné na základní školu pro svou dceru. Sumy se samozřejmě navyšují se stupněm vzdělávání.“*

Výsledky a diskuse

V této kapitole jsou shrnuty výsledky mnou provedeného výzkumného šetření na téma „Problematika politiky jednoho dítěte“. Čínská populace čítá bezmála 1,5 miliardy lidí. Sehnat pro výzkum reprezentativní vzorek je velice obtížné. Výsledky výzkumu jsou interpretovány na základě odpovědí 96 respondentů dotazníkového šetření a 4 respondentů polostandardizovaných rozhovorů. Vzorek Číňanů ve výzkumu není v poměru k počtu obyvatel Číny veliký a tento fakt je nutné brát v úvahu při vyhodnocení výsledků výzkumu.

V teoretické části práce byly vymezeny společenské problémy, které jsou s čínskou populační politikou spjaté. Respondenti byli tázáni na své subjektivní vnímání vlivu těchto sociálních jevů.

4.1 Intenzita společenských problémů

V této kapitole jsou popsány výsledné zjištění z responzí v dotazníkovém šetření a z odpovědí, které jsem získala v rozhovorech. Otázky se buď zaměřují přímo na konkrétní sociální problém, nebo zkoumají druhotný jev sociálního problému. Z výsledků výzkumu se pokusím na základě odpovědí respondentů obodovat jednotlivé sociální problémy na škále od 1 – 5. Cílem je získat odpověď na otázku: Vnímají respondenti zkoumaný jev jako pro sebe relevantní společenský problém? Interpretace bodové škály je následující: **5 = ano** (jev je respondenty vnímán jako společenský problém), **4 = spíše ano**, **3 = neutrální odpověď**, **2 = spíše ne** a **1 = ne** (jev není respondenty vnímán jako společenský problém).

V rámci výzkumu bylo využito dvou metod sběru dat. Respondenti jsou rozdělení do skupin podle metody výzkumu. Body jsou přiřazeny oběma skupinám respondentů na základě jejich průměrných odpovědí. Bodové hodnoty jsou přiřazeny skupině respondentů z kvantitativního výzkumu na základě jejich odpovědí v dotazníkovém šetření. Odpovědi byly podrobně analyzovány v kapitole 4.3 *Výzkumné šetření*. Pro bodové ohodnocení, které vychází z odpovědí respondentů kvalitativního výzkumu, bylo nejprve nutné ohodnotit každého respondenta zvlášť. Následně byl vyhodnocen průměr jejich odpovědí a pomocí zaokrouhlení na celá čísla obodován daný problém (viz tabulka č. 5).

Zkoumaný společenský jev	Kvantitativní výzkum	Kvalitativní výzkum	Průměr celkem
Genderová dysbalance	4	3	3,5
Potrasy z důvodu preference pohlaví	4	3	3,5
Malí císařové	1	3	2
Problém 4:2:1	2	4	3
Partner ze zahraničí	4	5	4,5
Průměr celkem	3	3,6	

Tabulka 5 - Vnímání intenzity společenských problémů respondenty výzkumu

Ve vzorku respondentů pro kvantitativní výzkum tvoří muži pouze 37,5 %. Zcela naopak tomu je u pohlaví dětí respondentů, kde tvoří chlapci $\frac{2}{3}$. Zajímavý fakt byl však vypočítán u vzorku respondentů, kteří nemají partnera. Ukázalo se, že muži považují za obtížnější najít si partnerku v porovnání se ženami hledajícími partnera. Tento fakt by mohl být způsoben genderovou dysbalancí v Číně a je v souladu s poznatkem v teoretické části práce. Respondenti kvantitativního výzkumu uznávají, že problém dysbalance v Číně je, avšak zejména v rurálních oblastech. Respondenti 2 a 3 se však domnívají, že tento nepoměr nebude mít velké dopady na společnost v kontextu celkové velikosti čínské populace.

Z nevelkého vzorku 24 responzí na otázku, zda – li respondentky (u mužů jejich partnerky) podstoupily potrat, odpovědělo přes 40 % respondentů kladně. Zároveň bylo vysledováno, že při kladné odpovědi se zvýšila trojnásobně šance na potomka mužského pohlaví. Na otázku, jestli preferují určité pohlaví dítěte, však odpovědělo přes 77 % respondentů záporně. Počet respondentů preferující dívky, a těch co preferují chlapce, byl téměř vyrovnaný. Dotazovaní v rozhovorech potvrdili, že potraty z důvodu preference pohlaví byly v Číně časté. Mají však společný názor, že těchto případů s uvolněním politiky a striktním zákazem těchto praktik vládou značně ubylo.

Problematika malých císařů je spjata s rozmazlováním a zároveň velkým tlakem na čínské děti (jedináčky). Z kvantitativního výzkumu vyplývá, že se vzorek čínských respondentů necítil být v dětství rozmazlován, a naopak jedináčci se oproti respondentům, kteří mají sourozence, cítili být rozmazlováni ještě méně. Na otázku, cítí - li respondenti tlak ze strany rodiny, odpověděli respondenti neutrálně. V této otázce jedináčci vnímají tlak ze strany rodiny trochu více, než respondenti se sourozenci. Rozdíl je však

zanedbatelný. V rámci rozhovorů neměl žádný z respondentů vyhraněný názor na toto téma. Polovina z nich připustila, že byli v dětství rozmazlováni. Všichni se shodli, že v Číně je tlak na děti v porovnání s Evropou vyšší.

Odpovědi na téma vnímání tlaku ze strany rodiny lze vzít do úvahy i při bodovém hodnocení problému 4:2:1, neboť právě tento problém může mít za následek zvýšení tlaku na jedince, který musí materiálně a jinak zabezpečit 6 předků, poté co přestanou být ekonomicky aktivní. Respondenti z dotazníkového šetření odpověděli na otázku na své zabezpečení v důchodu (na výběr bylo více možností) následovně: nejčastěji se na důchodový věk zatím nikterak nezabezpečují. Velký počet respondentů uvedlo, že buď šetří, nebo investují. Zanedbatelné množství věří, že se o ně postarají potomci či stát. Oproti tomu respondenti z kvalitativního výzkumu vnímají tento problém mnohem intenzivněji, přičemž většina z nich věří, že vláda najde efektivní řešení tohoto problému. Proto hodnotím v této skupině problém 4:2:1 hodnotou 4.

Překvapivé bylo zjištění u otázky na téma hledání partnera v zahraničí. Respondenti v dotazníkovém šetření neměli homogenní názor. Naprostá většina se přiklání k extrémní odpovědi. Konkrétně 40 % zvolilo možnost, že by jim to vadilo, a 40 % naopak nevidělo v hledání partnera v zahraničí problém. Zbýlých 20 % zvolilo variantu „spíše vadilo“. Respondenti rozhovorů uváděli příklady ze své vlastní rodiny a kromě respondenta 2, jehož rodiče nemají problém s manželkou českého původu se ostatní přiklínili k názoru, že by pro jejich rodiče nebylo přípustné, kdyby si našli partnera cizince.

Čím vyšší je získaný počet bodů v tabulce u daného společenského jevu, tím významněji je v rámci čínské společnosti vnímán. Ačkoliv demografické indikátory jasně poukazují na dysbalanci mezi pohlavími, jedno z možných řešení, kterým se jeví hledání partnera v zahraničí, je pro většinu respondentů nepřípustné. Tento fakt poukazuje na to, že čínská společnost netouží po etnickém rozčlenění. Problém potratů z důvodu preference pohlaví a genderová dysbalance získaly shodně 3,5 bodu, a tedy jsou vnímány jako problém významnějšího charakteru. Situace 4:2:1 je shledávána respondenty kvalitativního výzkumu jako dramatičtější, než jí percipují respondenti výzkumu kvantitativního. V průměru ji hodnotím tedy 3 body. Otázku malých císařů Číňané nereflektuje ani jedna skupina respondentů jako významný sociální problém.

4.2 Zrušení politiky jednoho dítěte

Zrušení politiky jednoho dítěte je v obou zkoumaných skupinách respondentů vnímáno spíše kladně. V názoru na úplné uvolnění dnešní populační politiky nebyl nalezen v odpovědích dotazníkového šetření konsensus. Respondenti kvalitativního výzkumu se přiklánějí ke kladné odpovědi na otázku, uvítali-li by úplné zrušení vládního omezení počtu dětí v Číně. Někteří z respondentů se však domnívají, že by zrušení populačních restrikcí nevedlo k navýšení počtu dětí. Jako hlavní důvod zmiňují vysokou finanční náročnost výchovy dětí na území Číny. S názorem, že výchova dětí v Číně je velice drahá, souhlasí i respondenti z kvantitativního výzkumu. Na škále od 1 (velmi levná) až 5 (velmi drahá) je průměr jejich odpovědí 4,12. Z kvantitativního výzkumu vyplývá, že nejvíce respondentů (39) by chtělo mít v budoucnu 2 děti. 30 respondentů by chtělo mít dítě jedno a překvapivých 20 respondentů uvedlo, že v budoucnu nechtějí mít děti žádné (z toho pouze 3 již potomka mají). Více než 2 děti chce mít pouze 7 dotázaných. S přičtením potomků, které někteří respondenti již mají, vyjde průměr 1,69.

Závěr

Diplomová práce nahlíží z mnoha relevantních aspektů politiku jednoho dítěte v Číně, především tedy historický rámec, ekonomická východiska a implikace, a také demografické parametry. Úvodní popis historických událostí, které umožnily čínské vládě uskutečnit největší a bezprecedentní demografický experiment v moderních dějinách, je úvodem do problematiky. Populační politika byla motivována snahou o udržení ekonomického růstu země. Ekonomická síla Číny od doby zavedení restriktivní populační politiky skutečně významně roste, ovšem za tímto trendem je spektrum mnoha dalších faktorů. Zavedení populační politiky ještě umocnilo konkurenční výhodu Číny v množství levné pracovní síly, kdy poměrné množství ekonomicky aktivní populace bylo zvýšeno. Dlouhé trvání restriktivní populační politiky ovšem měnilo postupně demografickou křivku a v roce 2004 převýšila poptávka po pracovní síle nabídku. Čína bude muset čelit faktu, že populační základna mladých pracovníků bude stále klesat a počet lidí v důchodovém věku přibývat.

Zavedení politiky jednoho dítěte značně ovlivnilo demografický vývoj čínské populace. Patrný vliv, který politika měla na demografický vývoj, je zrychlené snižování tempa růstu počtu obyvatel. Fertilita se z hodnoty 6 v 50. letech 20. století snížila na současnou hodnotu 1,6. Číně hrozilo na počátku druhé poloviny minulého století přelidnění. V dnešní době je situace opačná. Populace v Číně se bude dle odhadů odborníků navyšovat už jen do roku 2030 a poté začne Číňanů ubývat.

Populační politika dále významně ovlivnila podobu dnešních čínských rodin. Rodina je základní sociální jednotkou a proto má každá změna v její struktuře dalekosáhlé společenské následky. Transformace tradiční čínské rodiny v rodinu moderního typu proběhla velice rychle, vezmeme – li v úvahu, že tradiční způsob fungování rodiny byl v Číně po staletí téměř neměnný. Výzkumná otázka, zda – li je čínská společnost schopna tyto změny vstřebávat nemá jednoznačnou odpověď. Zdá se, že si Číňané navykli na zmenšení rodinných celků, ke kterému by po evropském vzoru zřejmě došlo i bez restriktivní populační politiky. Velkým problémem se nezdá být ani upuštění od vícegeneračního typu bydlení. Problém však nastává v kontextu problému 4:2:1 a zajištěním důstojného stáří pro občany v důchodovém věku. V dnešní době dosahuje důchodového věku první generace těch, kteří byli omezeni politikou mít pouze jednoho

potomka. Starý koncept, který spočíval v tom, že se o rodiče starají děti, je nereálný kvůli struktuře 4:2:1, a čínská vláda se nezdá být na tento problém připravená.

Práce měla stanovený cíl: popsat problémy současné čínské společnosti, které jsou přímou konsekvencí politiky jednoho dítěte. Domnívám se, že tento cíl práce byl naplněn. V práci je obsažen vyčerpávající výčet problémů, kterým současná čínská společnost čelí, a jejich souvislost s populační politikou.

Vybrané společenské problémy byly zkoumány i v rámci praktické části diplomové práce jak kvantitativním, tak kvalitativním šetřením. Jedním z cílů práce bylo zjištění těch následků populační politiky, které vnímá čínská společnost jako nejzávažnější. Ve výsledcích výzkumného šetření nebyly shledány takové společenské problémy, které by čínská společnost považovala za zvláště závažné. Jako neoptimální společenské jevy posoudili respondenti: genderovou dysbalanci a potraty z důvodu preference určitého pohlaví dítěte. Zároveň z výzkumu vyplývá, že Číňané nejsou příznivci možného řešení genderové dysbalance tím způsobem, že by si muži hledali partnerky v zahraničí. Dílčí záměr výzkumu byl, vysledovat názor Číňanů na zrušení politiky jednoho dítěte. Číňané zrušení politiky jednoho dítěte vítají, avšak po úplném zrušení populační politiky netouží.

Domnívám se, že diplomová práce poskytuje ucelený pohled na problematiku jednoho dítěte v Číně. V práci jsou zhodnocené veškeré aspekty politiky jednoho dítěte a určena míra vlivu politiky na vývoj čínské populace. Jsem toho názoru, že čínská vláda nevzala v době implementace populační politiky v úvahu všechny její aspekty a negativním důsledkům této politiky bude čelit dlouhá desetiletí.

Seznam použitých zdrojů

6.1 Literatura

BLAŽÍK, Tibor. *Geografia Ázie*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, 2014. ISBN 978-80-223-3770-0.

FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Praha 2: NLN, 1998, s. 656. ISBN 80-7106-249-9.

FIDLER, Jiří a SYNEK, Jaroslav. *Atlas čínských dějin*. Praha: Magna Erudio, 2016. 93 stran. ISBN 978-80-88165-01-9.

FONG, Mei. *One child: Life, love and parenthood in modern China*. London, UK: Oneworld, 2016. ISBN 978-1-78607-056-2.

FONG, Vanessa L. *Only hope: Coming of age under China's one-child policy*. California, Usa: Stanford University Press, 2004. ISBN 0-8047-4961-2

FREEDMAN, Maurice, ed. *Family and kinship in chinese society*. Stanford: Stanford University Press, 1970. xv, 269 stran. ISBN 0-8047-0713-8.

KRÁLOVÁ, Táňa. Epidemie cisařských řezů. *Ekonom. Economias*, 2017, (22).

KROEBER, Arthur R. *China's economy: What everyone needs to know*. New York, USA: Oxford University Press, 2016. ISBN 978-0-19-023903-9.

LI, Lanqing. *Breaking through: the birth of China's opening-up policy*. 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2009. xviii, 453 s. ISBN 978-0-19-801692-2.

OBUCHOVÁ, L'ubica. *Číňané 21. století: Dějiny, tradice, obchod*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0641-9.

SHAMBAUGH, David. *China's future*. Cambridge, UK: Polity Press, 2016. ISBN 978-1-5095-0713-9.

SCHOPPA, R. Keith. *Twentieth Century China: A history in document*. New York: Oxford University Press, 2004. ISBN 0-19-514745-6.

WASSERSTROM, J.N. *The Oxford illustrated history of MODERN CHINA*. Oxford, UK: Oxford University Press, 2016. ISBN 978-0-19-968375-8.

6.2 Internetové zdroje

Economist [online]. [cit. 2018-03-23].

Dostupné z: <https://www.economist.com/news/special-report/21731495-shortage-brides-bending-chinese-society-out-shape-distorted-sex-ratio>

Eurostat [online]. [cit. 2018-02-12].

Dostupné z:

[http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Shares_in_the_world_market_for_imports_of_goods,_2016_\(%25_share_of_world_imports\)_YB17.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Shares_in_the_world_market_for_imports_of_goods,_2016_(%25_share_of_world_imports)_YB17.png)

Chinese posters [online]. [cit. 2018-02-15].

Dostupné z: <https://chineseposters.net/themes/population-policy-2.php>

China-business.cz: Centrum pro hospodářskou spolupráci s Čínou [online]. [cit. 2018-02-12]. Dostupné z: <http://china-business.cz/poradna/se-cina-dostala-tak-daleko/>

Cia: The World Factbook [online]. [cit. 2018-02-10].

Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/ch.html>

Česká pozice: Lidovky [online]. [cit. 2018-02-14].

Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/spor-ctyr-odborniku-bude-cina-vladnout-svetu-fnh-/recenze.aspx?c=A120620_080442_pozice_70506

Life site news [online]. [cit. 2018-02-16].

Dostupné z: <https://www.lifesitenews.com/news/she-was-dragged-from-her-home-and-forced-to-abort.-shes-now-shaming-the-chi>

Population pyramid [online]. [cit. 2018-02-14].

Dostupné z: <https://www.populationpyramid.net/china/>

Trading economics [online]. [cit. 2018-02-12].

Dostupné z:

<https://tradingeconomics.com/china/gdp>

World meters [online]. [cit. 2018-02-14].

Dostupné z: <http://www.worldometers.info/world-population/>

Worldbank: Fighting Poverty: Findings and Lessons from China's Success [online]. 2016 [cit. 2018-02-02].

Dostupné

z:

<http://econ.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTRESEARCH/0,,contentMDK:20634060~pagePK:64165401~piPK:64165026~theSitePK:469382,00.html>

Zahraniční eurozprávy [online]. [cit. 2018-02-13].

Dostupné z: <http://zahranicni.eurozpravy.cz/202029-rok-2022-indie-bude-mit-nejvetsi-populaci-na-svete-cechu-mirne-ubude>

6.3 Akademické práce

JUSTOVÁ, Klára. *Současná čínská rodina*. Praha, 2015. Bakalářská práce. ČZU.

NÁPLAVOVÁ, Dominika. *Politika jednoho dítěte v Číně*. Brno, 2015. Bakalářská práce. Mendelova univerzita v Brně.

REILLY, Ian. China's One Child Policy: The History and the Effects on it. *Washington state University* [online]. 2016 [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <https://history.libraries.wsu.edu/fall2016-unangst/2016/12/15/chinas-one-child-policy-the-history-and-the-effects-of-it/>

ŽÍDEK, Libor. *Hospodářský vývoj Číny: (1949-2005)* [online]. Brno, 2006 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/1456/soubory/aktivity/obzor/6182612/7667820/08_Z_sdekOPRAVENO.pdf. Masarykova Univerzita.

Přílohy

7.1 Dotazník v a) čínském jazyce a b) českém jazyce

1a) 请问您的国籍为何？

- 中国
- 其他（请说明）：

1b) Jaká je Vaše národnost?

- Čínská
- Jiná (vypsat):

2a) 请问您现在住在中国吗？

- 是
- 否（请说明您所在的国家/地区）

2b) Žijete v Číně?

- Ano
- Ne (vypsat zemi v jaké žijete):

3a) 请问您的性别为何？

- 男
- 女

3b) Pohlaví

- Muž
- Žena

4a) 请问您的年龄为何?

- 未满 20 岁
- 20 至 29 岁
- 30 至 38 岁
- 39 至 59 岁
- 60 岁以上

4b) Věk

- Do 20 ti let
- 20-29 let
- 30-38
- 39-59
- 60 +

5a) 请问您居住的城市有多少人口?

- 1000 万人以上
- 500 万至 1000 万人
- 100 万至 500 万人
- 50 万至 100 万人
- 10 万至 50 万人
- 3 万至 10 万人
- 3 万人以下

5b) V jak velké obci/měště žijete (určete velikost, dle počtu obyvatel)?

- 10mil. +
- 5 – 10mil.
- 1 – 5mil.
- 500 000 – 1mil.
- 100 000 – 500 000
- 30 000 – 100 000
- 30 000 a méně

6a) 请问您的最高学历为何?

- 小学
- 中学
- 学士
- 硕士
- 博士。

6b) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- ZŠ
- SŠ
- VŠ – bakalářské
- VŠ – magisterské
- VŠ – PhD.

7a) 请问您有多少兄弟姐妹?

- 0 人
- 1 人
- 2 人
- 3 人
- 4 人
- 5 人以上

7b) Kolik máte sourozenců?

- 0
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 a více

8a) 请问您是否觉得因自己为独生子女而遭到歧视？

- 非常同意
- 同意
- 非常不同意
- 不同意

8b) Pocítil/a jste někdy diskriminaci z důvodu, že jste jedináček?

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne

9a) 请问您的婚姻状况为何？

- 单身，没有伴侣
- 单身，有伴侣
- 已婚
- 离婚
- 丧偶

9b) Rodinný stav?

- Svobodný/á a nemám partnera/ku
- Svobodný/á ale mám partnera/ku
- Ženatý/Vdaná
- Rozvedený/á
- Vdovec/Vdova

10a) 请问您是否认为很难结交男女朋友或伴侣？

- 非常同意
- 同意
- 非常不同意
- 不同意

10b) Domníváte se, že je obtížné najít si partnera?

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne

11a) 请问您的家人是否会积极帮您寻找伴侣?

- 是
- 否

11b) Angažuje se do hledání partnera Vaše rodina?

- Ano
- Ne

12a) 请问您是否因为没有男女朋友，而感受到家人给您的压力?

- 非常同意
- 同意
- 非常不同意
- 不同意

12b) Cítíte tlak ze strany rodiny, že byste jste si měl/a najít partnera/ku?

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne

13a) 请问您曾经参加过婚姻介绍所吗?

- 是
- 否

13b) Využili jste někdy služeb seznamovací agentury?

- Ano
- Ne

14a) 请问您认为这样的服务很贵吗？程度依序为 1（便宜）至 5（昂贵）。

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

14b) Jak drahá tato služba byla na škále 1 (levné) – 5 (drahé)?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

15a) 请问您和伴侣之间年龄差多少岁？

- 我比对方大.....岁
- 我比对方小.....岁
- 我没有伴侣

15b) Jak velký je věkový rozdíl mezi Vámi a partnerem?

- Jsem starší o ..... let
- Jsem mladší o ..... let
- Nemám partnera/ku

16a) 请问您觉得自己小时候曾受到溺爱吗？

- 非常同意
- 同意
- 非常不同意
- 不同意

16b) Cítil/a jste se být v dětství rozmazlovaný/á?

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne

17a) 请问您如何计画退休生活? (可复选)

- 没有想过这个问题
- 存钱
- 投资
- 我认为我的孩子会照顾我
- 我认为政府会照顾我
- 其他

17b) Jakým způsobem se zabezpečujete na důchod?

- Zatím se nezabezpečuji
- Šetřím
- Investuji
- Věřím, že se o mě děti postarají
- Věřím, že se o mě postará stát
- Jiná možnost

18a) 请问您是否有子女?

- 有
- 没有

18b) Máte děti?

- Ano
- Ne

19a) 请问您有多少子女？

- 1 个
- 2 个
- 3 个
- 4 个
- 5 个以上

19b) Kolik máte potomků?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 a více

20a) 请问您所有的子女均为您和同一配偶所生吗？

- 是
- 无

20b) Máte všechny děti s jedním partnerem?

- Ano
- Ne

21a) 请问您子女的性别及人数分别为何？

- 女性.....（女性人数）
- 男性.....（男性人数）

21b) Jakého jsou Vaše děti pohlaví?

- Dívky ..... (počet)
- Chlapci ..... (počet)
-

22a) 请问您（还是您的伴侣）是否曾流产（含人工流产）？

- 有
- 没有
-

22b) Podstoupila jste (muži - Vaše partnerka) někdy potrat?

- Ano
- Ne

23a) 请问您是否介意子女的伴侣为外籍人士?

- 非常介意
- 介意
- 完全不介意
- 不太介意

23b) Vadilo by Vám, kdyby si Vaše dítě našlo partnera/ku ze zahraničí?

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne

24a) 请问您计画拥有多少子女?

- 0 人
- 1 人
- 2 人
- 3 人
- 4 人以上

24b) Kolik dětí (ještě) plánujete mít v budoucnu?

- 0
- 1
- 2
- 3
- 4 a více

25a) 请问您是否对子女性别有所偏好?

- 是, 我希望生儿子
- 是, 我希望生女儿
- 否

25b) Preferujete určité pohlaví dítěte?

- Ano-chlapce
- Ano-dívku
- Ne

26a) 请问您认为一胎化政策应废除吗?

- 是
- 否
- 无意见

26b) Hodnotíte kladně zrušení politiky jednoho dítěte?

- Ano
- Ne
- Nevím

27a) 请问您认为所有节育相关的政策均应废除吗?

- 是
- 否
- 无意见

27b) Jste pro úplné zrušení omezení počtu dětí?

- Ano
- Ne
- Nevím

28a) 你觉得在中国抚养一个小孩的开销多大? 程度依序为 1 (开销小) 至 5 (开销大)。

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

28b) Jak drahá je podle Vás výchova dítěte v Číně 1 (levná) – 5 (drahá)?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

29a) 请问您的家人会因此对您施压吗?

- 会
- 稍微会
- 完全不会
- 不太会

29b) Pociťujete tlak ze strany rodiny na Vaši osobu?

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne

7.2 Otázky k rozhovorům

7.2.1 Sinoložka

Jazyk: český

Forma: ústní sdělení

Místo: Žďár nad Sázavou

Datum: 21.2.2018

Otázky:

- 1) Jak velký je problém pro mladé Číňany najít si partnera/ku?
- 2) Jsou Číňané otevřeni možnosti hledat partnera v zahraničí?
- 3) Je mladá čínská generace plná „rozmazených jedináčků“? Pokud ano, jak se to projevuje?
- 4) Jak vypadá čínská rodina v dnešní době?
- 5) Jak se v čínské společnosti projevilo uvolnění politiky jednoho dítěte v Číně? Domníváte se, že budou Číňané chtít mít více dětí?
- 6) Jaká je kompetitivnost Číňanů v porovnání s Evropou?
- 7) Domníváte se, že je vyvíjen větší psychický tlak na Číňany než na lidi v Evropě? Pokud ano, jak se to projevuje?
- 8) Jak Vás přijala rodina manžela?
- 9) Plánujete se vrátit žít zpět do Číny (proč ano/ne)?
- 10) Shledáváte významný rozdíl mezi čínským venkovem a městem (v čem konkrétně)?
- 11) Setkala jste se s někým, kdo podstoupil potrat z důvodu preference jiného pohlaví?

7.2.2 Číňan žijící v ČR

Jazyk: anglický

Forma: ústní sdělení

Místo: Žďár nad Sázavou

Datum: 21.2.2018

Otázky:

- 1) Máte nějaké sourozence?
- 2) Jak velký je problém pro mladé Číňany najít si partnera/ku?
- 3) Jsou Číňané otevřeni možnosti hledat partnera v zahraničí?

- 4) Je mladá čínská generace plná „rozmazlených jedináčků“? Pokud ano, jak se to projevuje?
- 5) Jak vypadá čínská rodina v dnešní době?
- 6) Jak se v čínské společnosti projevilo uvolnění politiky jednoho dítěte v Číně? Domníváte se, že budou Číňané chtít mít více dětí?
- 7) Jaká je kompetitivnost Číňanů v porovnání s Evropou?
- 8) Domníváte se, že je vyvíjen větší psychický tlak na Číňany než na lidi v Evropě? Pokud ano, jak se to projevuje?
- 9) Jak přijala Vaše rodina Vaši manželku (Češku)?
- 10) Spoléhají na Vás rodiče v zabezpečení na stáří?
- 11) Byli Vaši rodiče významně ovlivněni politikou jednoho dítěte (pokud ano, jak konkrétně)?
- 12) Plánujete se vrátit žít zpět do Číny (proč ano/ne)?
- 13) Shledáváte významný rozdíl mezi čínským venkovem a městem (v čem konkrétně)?

7.2.3 Číňan žijící ve Velké Británii

Jazyk: anglický

Forma: ústní sdělení

Místo: Swindon, Velká Británie

Datum: 8.2.2018

Otázky:

- 1) Máte nějaké sourozence?
- 2) Jak velký je problém pro mladé Číňany najít si partnera/ku?
- 3) Jsou Číňané otevřeni možnosti hledat partnera v zahraničí?
- 4) Je mladá čínská generace plná „rozmazlených jedináčků“? Pokud ano, jak se to projevuje?
- 5) Jak vypadá čínská rodina v dnešní době?
- 6) Jak se v čínské společnosti projevilo uvolnění politiky jednoho dítěte v Číně? Domníváte se, že budou Číňané chtít mít více dětí?
- 7) Jaká je kompetitivnost Číňanů v porovnání s Evropou?

- 8) Domníváte se, že je vyvíjen větší psychický tlak na Číňany než na lidi v Evropě?
Pokud ano, jak se to projevuje?
- 9) Byli Vaši rodiče významně ovlivněni politikou jednoho dítěte (pokud ano, jak konkrétně)?
- 10) Spoléhají na Vás rodiče v zabezpečení na stáří?
- 11) Byl přesun Vaší rodiny do VB ovlivněn politikou jednoho dítěte?
- 12) Plánujete se vrátit žít zpět do Číny (proč ano/ne)?
- 13) Shledáváte významný rozdíl mezi čínským venkovem a městem (v čem konkrétně)?

7.2.4 Číňan žijící v Sianu

Jazyk: anglický

Forma: Skype

Datum: 5.3.2018

Otázky:

- 1) Máte nějaké sourozence?
- 2) Máte děti?
- 3) Jak velký je problém pro mladé Číňany najít si partnera/ku? Je v běžném životě znatelná rozdíl v počtu mužů a žen?
- 4) Jsou Číňané otevřeni možnosti hledat partnera v zahraničí?
- 5) Je mladá čínská generace plná „rozmazených jedináčků“? Pokud ano, jak se to projevuje?
- 6) Jak vypadá čínská rodina v dnešní době?
- 7) Jak se v čínské společnosti projevilo uvolnění politiky jednoho dítěte v Číně? Domníváte se, že budou Číňané chtít mít více dětí? Považujete uvolnění politiky za pozitivní změnu?
- 8) Jak velká je kompetitivnost Číňanů?
- 9) Domníváte se, že je vyvíjen velký psychický tlak na mladé Číňany? Pokud ano, jak se to projevuje?
- 10) Byli Vaši rodiče významně ovlivněni politikou jednoho dítěte (pokud ano, jak konkrétně)?
- 11) Spoléhají na Vás rodiče v zabezpečení ve stáří?

12) Shledáváte významný rozdíl mezi čínským venkovem a městem (v čem konkrétně)?